Nr. 51-52. OLAM KATAN. שנה שלישית.

תנאי החתימה.

באוסטריה־אונגריה: לשנה: 10.50 קראָנען, לחצי שנה: 5.25 קראָנען, לרבע שנה: 2.70 קראָנען.

ברוסיה: לשנה: 4 רו"כ, לחצי שנה: 2 רו"כ, לרבע שנה: 1 רו"כ.

בשאר ארצות: באשכנז לשנה: 9 מארק, באנגליה לשנה: 8 שילינג, בשאר ארצות לשנה: 11 פרנק, בארץ ישראל לשנה: 10 פרנק.

החותמים לשנה שלמה יקבלו בסוף השנה תשורה יפה חנם.

דמי החתימה יוכלו לשלם גם לשעורין: 2 רובל בעת החתימה, ושני הרובל הנותרים בראשית הרבע השני (ובשאר ארצות בכסף המדינה לפי הקורס).

מחיר כל גומר 10 קאָפ', 25 העללער.

בעד חלוף האדריסה 20 קאָפּ.

מחיר מודעות: בעד כל שורה קטנה פטיט 38 ה', 15 ק'.

עם „הפדגוג" או עם „הנעורים":

באוסטריה־אונגריה: לשנה: 15.50 קראָנען, לחצי שנה: 7.75 קראָנען, לרבע שנה 3.90 קראָנען.

ברוסיה: לשנה: 6 רו"כ, לחצי שנה: 3 רו"כ, לרבע שנה 1.50.

בשאר ארצות: באשכנז לשנה: 13 מארק, באנגליה לשנה: 12 שיללינג, בשאר ארצות לשנה: 17 פרנק, בארץ ישראל לשנה: 16 פרנק

עם „הפדגוג" ו„הנעורים":

באוסטריה־אונגריה: לשנה: 21 קראָנען, לחצי שנה: 10.50 קראָנען, לרבע שנה: 5.25 קראנען.

ברוסיה: לשנה: 8 רובל, לחצי שנה: 4 רובל, לרבע שנה: 2 רובל.

בשאר ארצות: באשכנז לשנה: 18 מארק, באנגליה לשנה: 16 שיללינג, ביתר הארצות לשנה: 22 פרנק, בארץ ישראל לשנה: 20 פרנק. וכן לחצי ולרבע שנה בערך.

קראָקוי, יום ד' כ"ז אלול, תרס"ד. גליון נא־נב. Krakau, 7 September (25 August) 1904.

רֶגַע אֹשֶׁר.

(סִפּוּר).

יָרֵחַ יָקָר הוֹלֵךְ עַל פְּנֵי הָרָקִיעַ מֵעַל לְגִנַּת הַבִּיתָן אֲשֶׁר לַמֶּלֶךְ אַסְטִיָּגֵס.

דּוּמִיָּה בַּכֹּל; כָּל עִיר הַבִּירָה שְׁקוּעָה בְּשֵׁנָה, רַק הַמֶּלֶךְ וְאַנְשֵׁי מִשְׁמַר הָאַרְמוֹן לֹא יִתְּנוּ שְׁנָת לְעֵינֵיהֶם. זֶה הַלַּיְלָה הַשְּׁלִישִׁי אֲשֶׁר נָדְדָה שְׁנַת הַמֶּלֶךְ. שְׁלשָׁה יָמִים לֹא עָלָה אֶל מְרוֹם הַמִּגְדָּל וְלֹא שִׂמַּח אֶת לֵב הָעָם בְּאוֹר פָּנָיו. הַמֶּלֶךְ אַסְטִיָּגֵס סַר וְזָעֵף. כְּחָזְיוֹן לַיִל יָנוּד יָנוּעַ בְּחַדְרֵי הָאַרְמוֹן; וְאוֹי אוֹי לוֹ לָאִישׁ, אֲשֶׁר יֶעֱרַב אֶת לִבּוֹ לָבֹא לְפָנָיו וְלֹא יִקָּרֵא. רַק אִשְׁתּוֹ הָאֲהוּבָה נוֹעֲזָה הַפַּעַם לַעֲבֹר אֶת מִצְוַת הַמֶּלֶךְ וְהַיּוֹם הוּצְאָה לְהֵרָג לִפְנֵי חַלּוֹנוֹת הָאַרְמוֹן.

הַלַּיְלָה הַדּוֹמֵם שׁוֹרֵר בַּכֹּל. בָּאַרְמוֹן דְּמָמַת עֶצֶב כִּבְבֵית הַקְּבָרוֹת. קוֹל צַעֲדֵי הַמֶּלֶךְ לֹא יִשָּׁמַע וּבְנַפְשׁוֹ תִּתְחוֹלֵל סְעָרָה. גַּאֲוַת הַמֶּלֶךְ לֹא תִתֵּן דֳּמִי לוֹ. הוּא, אַסְטִיָּגֵס הַמֶּלֶךְ, מוֹשֵׁל אֶרֶץ מָדַי הָאַדִּירָה, נָגִיד וּמְצַוֵּה לְאֻמִּים רַבִּים, לֹא יוּכַל לָקַחַת לוֹ בְּחָזְקָה אֶת כָּל הָאשֶׁר מִידֵי הָאֵלִים. הָאֵלִים הָאַדִּירִים—כְּמוֹ יִנְעַם לָהֶם לְהִתְעַלֵּל בּוֹ, וְעַל כֵּן יַשְׁלִיכוּ לוֹ, כִּלְכָל הָאָדָם, רַק פֵּרוּרֵי אשֶׁר דַּלִּים. אֲשֶׁר לֹא יְמַלְאוּ אֶת נַפְשׁוֹ הַגְּדוֹלָה וְלֹא יַשְׂבִּיעוּהָ, אוֹתָהּ הַתְּשׁוּקָה הָעַזָּה וְהַשְּׁאִיפָה הָעֲצוּמָה לָאשֶׁר. בִּהְיוֹתוֹ עוֹד חַיָּל פָּשׁוּט בִּצְבָא אַרְתַּחְשַׁשְׂתְּ הַמֶּלֶךְ וַיְקַנֵּא בְּאַחַד סָרִיסֵי הַמֶּלֶךְ הַקְּטַנִּים, — בּוֹעֶרֶת וְסוֹעֶרֶת בִּלְבָבוֹ מֵעֵת

עלותו לשבת על כסא מלכותו עוד יותר. וכאז כן גם עתה לא ימצאהו!

אסטיגם, מושל מדי האדיר, עומד לפני האלים מלא כעם־אין־אונים, כאחד מבני תמותה; הוא, ככל בני האדם, ישבר את צמאו הבוער בנטפים דקים, נטף אחר נטף, כאחד מבני דלת העם.

אבל הוא, אסטיגם המלך, לא יוכל להיות כאחד מבני ההמון הנבזה, לא יוכל לשמח כאחד העניים בנדבות הדלות, אשר יחלקו לו האלים ממרום, לא יוכל... ימלאו נא האלים את כוס חייו אשר יעדו לו מראש. הוא ישתה ימצה את כלה בגמיעה אחת, ברגע אחד; ימיתהו הרעל המתוק ההוא, — אבל הרגע ההוא יהיה נאה להוד מלכות; זה יהיה רגע אשר גדול ושלם, ינתן לו רגע אחד, אך רגע אחד מהאשר ההוא... ואחריו – למה לו עוד חיים?

המלך עצר בלכתו. פניו כסו אפל וירקע ברגליו מקצר רוח. אז נגש אל הפתח הרחב, אשר יבאו בו אל מגדל המלך, ובכבדות עלה במעלות הרבות על המרצפת העליונה. משם הביט ממרום על העצים הענקים, השקועים בשנה אפלה ומזדעזעים לרגעים כמו מחלום קשה, על הגבעות הרחוקות, על העמקים, על כל היקום הדומם הנשקף לעיניו מראש המגדל, וישלח את ידו, יד מושל, כמו דרש בזה מאת האלים את חלקו בחיים, המגיע לו בצדק, ויהי כמחכה לתשובה; אבל תחת מענה נשא אליו למרום המגדל זרף ריח מפרחי הגן ושמיו וישכירהו. והמלך התנודד ובשאט נפש הביט עוד הפעם על כל סביביו ויפן וירד לאט מטה.

ועוד פעם שוטט כצל בחדרי הארמון, ועוד פעם רעד בקרב לבו זעם אין אונים. ופתאם עמד המלך על מקומו ויפן את פניו הזועפים אל עבר הפתח.

קול המלה הגיע לאזניו; המון קולות בלולים נשמעו בחצר הארמון, והמלה הולכה וגדולה.

המלך הביט בלי נוע לפניו.

ולפני הפתח נשמעה זעקת עברה וזעם, זעקת אנשי משמר המלך, משק כלי נשק, אנקת חלל וכבד מפלת פגר.

והמלך הוסיף לעמד על מקומו בלי נוע כבראשונה.

ולחדר המלך התפרצו כזרם מים כבירים המונים רבים חגורי כלי מלחמה וחרבות מגאלות בדם נשואות בידיהן למעלה. ובהגיע הזרם עד המלך עמד פתאם כנציב שיש הכן לפניו.

ועיני אסטיגם אשר כסו עלטה, נפגשו בעיני ארתחשסתא אויבו הגדול, והעינים מפיקות נצחון, וידע המלך כי בא הקץ למלכותו; ובזרח השמש על ראש המגדל לא הוא, כי אם אויבו יעלה עליו ובגאון ישמע את קול העם ברעו.

תחת כוס מלאה אשר החיים נתנו לו האלים כוס מלאה מרורות; תחת רגע האשר — רגע צרה ומצוקה, אך איש לא שמע מפיו קול תלונה ואנחה.

„רגע חיים, רגע אשר” עבר רגע במחו, ועיניו הכהות נפגשו עוד פעם בעיני אויבו, המפיקות נצח והוד...

* * *

חשכת לילה מכסה את מגדל המלך. שתי שנים עברו, ואסטיגם הגולה נשכח כמת מלב בחדרי הארמון, אך שנת המלך החדש נודדת לעתים. בחלום הלילה יראה ארתחשסתא את אסטיגם אויבו שנהדף מכסאו.

ובלילה ההוא תעה אסטיגם הגולה הנה והנה לפני גנת הביתן אשר למלך. הוא שב חרש לגבול ארץ מדי. נגלי ריחות פרחי הגן ובשמיו עולים באפו כבלילה הנורא ההוא ומעוררים בקרבו זכרונות ימים עברו. אסטיגם לא יוכל לשכח את ימי אשרו, ימי ממשלתו. הזכרונות האלה ירתיחו את דמיו בקרבו.

הוא נשען אל הגדר וירעד כלו מקנאה וקצף־אין־אונים. הוי! ישיבו נא לו האלים את אשר גזלו ממנו! ישמע נא מרום המגדל עוד פעם תרועת מלך, מתחת לבוש מלך ידפק בו עוד פעם לב מלך... והאשר יבריק לו כקרן אור השמש בזרחו.

דומם חדר מבטו לתוך חדרי הארמון, וכפסל שיש עמד תחת כפת ענפי העצים המתנועעים, ויבט, ויבט — כאלו שפך במבטו את כל קנאתו הבערה, ולא שם לבו אל הענף הרך הנטוי מעל ראשו ומשתעשע בתלתליו הפרועים.

דומם בלי נוע עמד אסטיגם והוא לוהט כלו בתשוקתו העזה לחיים, לממשלה, לאשר, לאשר...

ובחדר הארמון נדדה שנת המלך, פחד נורא אחזהו. כי אך סגור סגר רגע את עיניו והנה רוח על פניו עבר ותסמרנה שערות ראשו; הוא הביט אליו ויכר את מראהו... הלא הוא מראה פני אסטיגם...

חשכת הלילה נשאה על כנפיה השחורות ותבא אל המלך את נשימת אסטיגם אויבו הנורא.

והמלך קם ממשכבו ויקח בידו לפיד אש ויעל במעלות המגדל אל מרום קצהו.

להב הלפיד נראה בחשכת הלילה כעין חית טרף נוראה בחשכת היער. שקוע בתהום מחשבות מרגיזות עמד המלך בלי נוע על מרום המגדל, וכמהו בלי נוע עמד אסטיגם מתחת ויבט אל לפיד האש המתנועע.

שְׁנֵי מְלָכִים עָמְדוּ בַּלַּיְלָה הַהוּא זֶה לְעֻמַּת זֶה, עֵת כָּל יוֹשְׁבֵי אַחְמְתָה הַבִּירָה נָמוּ שְׁנָתָם.

קִנְאָה וּתְשׁוּקָה בֹּעֲרָה לְתַעֲנוּגוֹת הַחַיִּים סָעֲרוּ בְּלֵב אַסְטְיַגֵּס, וַחֲרָדָה וְיָגוֹן קוֹדֵר הֵעִיקוּ עַל לֵב הַמֶּלֶךְ. אַסְטְיַגֵּס הָיָה מָלֵא תְשׁוּקָה לְהַשְׁלִיךְ מֵעָלָיו אֶת בִּגְדוֹ הַבָּלֶה וְהַטֻּלּוּא וּלְהוֹפִיעַ בִּלְבוּשׁ מַלְכוּת; וּבְלֵב אַרְתַּחְשַׁשְׂתְּ הַמֶּלֶךְ גָּבְרָה הַקִּנְאָה לַבֶּגֶד הַפָּשׁוּט וְהַגַּס אֲשֶׁר יִלְבַּשׁ אִישׁ הַחַיִל הָעוֹמֵד שָׁם מִתַּחַת עַל הַמִּשְׁמָר, אֲשֶׁר רוּחוֹ לֹא יֵדַע רֹגֶז וּדְאָגָה.

אַרְתַּחְשַׁשְׂתְּ הַמֶּלֶךְ יָרַד לְאִטּוֹ מֵעַל רֹאשׁ הַמִּגְדָּל וּכְחִזָּיוֹן לַיִל הִתְנוֹדֵד בְּחַדְרֵי הָאַרְמוֹן.

וְאַסְטְיַגֵּס הוֹרִיד רֹאשׁוֹ וַיַּעֲמֹד בְּלִי נוֹעַ תַּחַת מָסַךְ הַלָּיְלָה.

צִלְלֵי לֵיל חָוְרוּ. הִנֵּה עָלָה הַשַּׁחַר. עוֹד מְעַט וְיָצָא הַשֶּׁמֶשׁ וַיְהִי בֹקֶר; וְאַסְטְיַגֵּס עַל מְקוֹמוֹ יַעֲמֹד בְּלִי נוֹעַ. צִלְלֵי הַלַּיִל הָאַחֲרוֹנִים חָלְפוּ הָלָכוּ. הַשֶּׁמֶשׁ יָצָא עַל הָאָרֶץ. — יְחִי הַמֶּלֶךְ! יְחִי הַמּוֹשֵׁל הָאַדִּיר בְּאַחְמְתָה! יְחִי הַמֶּלֶךְ! — רַעַם תְּרוּעַת הָעָם הֵעִיר אֶת אַסְטְיַגֵּס. מֵעֵינָיו הִתְמַלְּטוּ זִיקֵי אֵשׁ, נְחִירָיו רָעֲדוּ, קוֹמָתוֹ הִזְדַּקְּפָה בְּגָאוֹן, הָעָם יָרִיעַ לִקְרַאת הַמֶּלֶךְ, אֲשֶׁר עָלָה עַל רֹאשׁ הַמִּגְדָּל. בְּרֶגַע הַזֶּה שָׁכַח אַסְטְיַגֵּס, כִּי לֹא הוּא עוֹמֵד עַתָּה עַל הַמִּגְדָּל, כִּי לֹא הוּא הַמֶּלֶךְ בְּאַחְמְתָה, כִּי לֹא לִקְרָאתוֹ יָרִיעַ הָעָם. בִּכְבֵדוּת הִתְנַהֵל אֶל הַכִּכָּר הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר לִפְנֵי הַמִּגְדָּל. קוֹל תְּרוּעָה לֹא נִשְׁמַע עוֹד, אַךְ הֲמוֹנִים הֲמוֹנִים חִכּוּ לְתַהֲלוּכַת הַמֶּלֶךְ בֶּהָמוֹן חוֹגֵג כְּמִשְׁפָּטוֹ בַּיּוֹם הַזֶּה. בְּבִגְדֵי־הַסְּחָבוֹת וּבְעֵינַיִם לֹהֲבוֹת עָמַד אַסְטְיַגֵּס עַל הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר תַּעֲבֹר בָּהּ הַתַּהֲלוּכָה.

שְׁתֵּי שׁוּרוֹת אֲרֻכּוֹת מֵחֵיל הַמִּשְׁמָר, הַלְּבוּשׁ בִּגְדֵי כָבוֹד וְהָדָר, עָמְדוּ לִפְנֵי הָאַרְמוֹן, וּמֵאַחֲרֵיהֶם הֲמוֹנִים, הֲמוֹנִים.

— יְחִי הַמֶּלֶךְ! יְחִי הַמֶּלֶךְ!

וַהֲמוֹנִים הֲמוֹנִים כּוֹרְעִים לָאָרֶץ.

אַךְ אַסְטְיַגֵּס לְבַדּוֹ עָמַד בְּלִי נוֹעַ, וְעֵינָיו — אֵשׁ לוֹהֵט...

— הֵלֶךְ, כְּרַע עַל בִּרְכֶּיךָ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ! — הִגִּיעַ קוֹל לְאָזְנָיו; וְאַסְטְיַגֵּס — לֹא נָע וְלֹא זָע.

— יְחִי הַמֶּלֶךְ! יְחִי הַמֶּלֶךְ! — נִשְׁמְעָה עוֹד פַּעַם תְּרוּעַת הָעָם בְּנָפְלוֹ אַרְצָה, וְאַסְטְיַגֵּס עוֹמֵד בְּגָאוֹן מֶלֶךְ וְרֹאשׁוֹ מוּרָם לְמָעְלָה.

כִּבְצֶבֶת בַּרְזֶל נִתְפַּשׂ פִּתְאֹם בִּידֵי שׁוֹמְרֵי הֶחָצֵר וַיּוּבַל עַד לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ.

וַיַּבִּיטוּ אִישׁ בִּפְנֵי רֵעֵהוּ.

וְאֵשׁ בּוּז וְלַהַב שִׂנְאַת עוֹלָמִים נִצְּתוּ בְּמַעֲמַקֵּי אַרְבַּע הָעֵינַיִם הָאֵלֶּה.

הַמֶּלֶךְ נָתַן אוֹת — וְהַתַּהֲלוּכָה הָלְכָה הָלְאָה לְקוֹל תְּרוּעַת הָעָם.

וְאַסְטְיַגֵּס נִשְׁאַר בִּידֵי שׁוֹמְרֵי רֹאשׁ הַמֶּלֶךְ.

חֵמָה עַזָּה שָׂמָה מַחֲנָק לְנַפְשׁוֹ.

* *
*

כְּטִפּוֹת גֶּשֶׁם טוֹרֵד הַיּוֹרְדִים לְאַט וּבְשִׁמָּמוֹן עָבְרוּ הַיָּמִים בְּבֵית הַכֶּלֶא. אַסְטְיַגֵּס לֹא יָדַע עוֹד אֶת מִסְפָּרָם. יָגוֹן קוֹדֵר הֵעִיק עַל חָזֵהוּ. הָאִישׁ הַזָּקֵן שֶׁהָיָה אָסוּר יַחַד עִם אַסְטְיַגֵּס זֶה כְּבָר לֹא שָׁמַע מִפִּיו דָבָר, וְרֵעֵהוּ הַזָּקֵן לֹא הִפְרִיעַ מְנוּחָתוֹ.

— זָקֵן! הַאֲשֶׁר מֵאַיִן תִּמְצָא? — הָיְתָה שְׁאֵלַת אַסְטְיַגֵּס הָרִאשׁוֹנָה אַחֲרֵי עֲבֹר יָמִים רַבִּים בִּשְׁתִיקָה.

— אֹשֶׁר וּתְאֻשָּׁר, — עָנָהוּ הַזָּקֵן.

— מָה לִי וְלַאֲהָרִים? — הִתְפַּלֵּא אַסְטְיַגֵּס.

— כָּל עוֹד אֲשֶׁר יִמָּצֵא אֻמְלָל אֶחָד בָּאָרֶץ אֵין אֲשֶׁר מָלֵא בַּחַיִּים.

— דְּבָרֶיךָ אֵינָם מוּבָנִים לִי, הָהּ! — קָרָא אַסְטְיַגֵּס — רֶגַע אֲשֶׁר אֶחָד, רַק רֶגַע אֶחָד וְאַחַר — יִתַּמּוּ הַחַיִּים!

— זָקֵן! הֶהָיִיתָ מְאֻשָּׁר פַּעַם אַחַת בְּחַיֶּיךָ? — הוֹסִיף אַסְטְיַגֵּס אַחֲרֵי דוּמִיָּה מְמֻשָּׁכָה.

— כָּל עוֹד אֲשֶׁר יִמָּצֵא אֻמְלָל אֶחָד בָּאָרֶץ אֵין מָקוֹם לְאֹשֶׁר מָלֵא בַּחַיִּים. וְאָמְנָם הָיוּ יָמִים אֲשֶׁר גַּם נַפְשִׁי רָאֲתָה בְטוֹבָה.

— מָתַי הָיָה הַדָּבָר?

— עֵת אֲשֶׁר לֵב הָאֻמְלָלִים לֹא יָדַע רֹגֶז.

אַסְטְיַגֵּס הֶחֱרִישׁ. הוּא לֹא הֵבִין אֶת דִּבְרֵי הַזָּקֵן.

וְיָמִים אַחֲרֵי יָמִים עָבָרוּ.

וַיְהִי הַיּוֹם וַיּוֹצִיאוּ אֶת הָאֲסִירִים אֶל הַכִּכָּר הָרְחָבָה, אֲשֶׁר לִפְנֵי בֵּית הַכֶּלֶא. עֲשָׂרָה אֲסִירִים הוּצְאוּ לַהֲרֵגָה. אַסְטְיַגֵּס, הַזָּקֵן וְיֶתֶר הָאֲסִירִים רָאוּ אֶת מִשְׁפַּט הַמָּוֶת הַנַּעֲשֶׂה בָּהֶם וּמִסָּבִיב עָמַד הָמוֹן רָב.

עֲשֶׂרֶת הָאֲסִירִים עָמְדוּ עַל בִּרְכֵּיהֶם; אֶצְלָם עָמַד הַטַּבָּח, חָזֵהוּ עָקוֹם וּבְיָדוֹ חֶרֶב מְרוּטָה. אַסְטְיַגֵּס הִבִּיט אֶל עֵבֶר הַזָּקֵן; הוֹרַת מָוֶת כִּסְּתָה פָּנָיו, אֲשֶׁר הִבִּיעוּ אֶת כָּל יִסּוּרֵי הַנֶּפֶשׁ שֶׁל הַהוֹלְכִים לָמוּת. נִרְאֶה הָיָה, כִּי יַחַד אֶת רָאשֵׁיהֶם הַכְּרוּתִים יִנָּתֵק גַּם פְּתִיל חַיָּיו.

לְקוֹל פְּקִיד הַמִּשְׁמָר הֵרִים הַטַּבָּח אֶת הַחֶרֶב, וְהָרֹאשׁ הָרִאשׁוֹן נִבְדַּל מִן הַגּוּף; וְזֶרֶם דָּם זָרַם מִן הַגּוּף חֲסַר־הָרֹאשׁ, וַיִּשְׁטֹף וַיַּעַל קֶצֶף עַל פְּנֵי הַחוֹל וְהָאָבָק הַמְכַסֶּה אֶת הַכִּכָּר.

עוֹד רֹאשׁ אֶחָד וְעוֹד זֶרֶם דָּם. הַשְּׁלִישִׁי, הָרְבִיעִי, הַחֲמִישִׁי, הַגּוּפִים כְּרוּתֵי הָרֹאשׁ פִּרְפְּרוּ לָאָרֶץ מִתְבּוֹסְסִים בְּדָמָם. הָרָאשִׁים, בַּעֲלֵי הַפָּנִים הַמְכֻסִּים חוֹרַת מָוֶת, עִם שַׂעֲרוֹתֵיהֶם הַפְּרוּעוֹת וְהָרְטֻבּוֹת מִדָּם, הִתְגַּלְגְּלוּ לְכָל עֵבֶר.

לאזני אסטיגם הגיעה אנחת שבר. האנחה המרה הזאת הביעה כל יסורי המות האכזרי. אסטיגם הביט אל פני הזקן העומד על ידו ועיניו עצומות. חורת המות, אשר כסתה את פני ראשי ההרוגים היתה פרושה גם על פני הזקן. כעבר רגע התפרצה עוד אנחה מרה מקרב לבו.

ואחד החילים תפש שלשלת ברזל מעל הארץ ויך בה על פני הזקן החורים; פלצות נוראה עותה את פני הזקן, אך את עיניו לא פקח.

עוד חמשה נדונים למות חכו את מועדם, בעמדם על ברכיהם.

ופתאם נתן פקיד המשמר אות...והטבח הוריד את החרב המגאלה בדם ויבט בקרת רוח אל ההמון, אשר המה ויתגעש. פקיד המשמר דבר דברים אחדים והנדונים העמדו על רגליהם, ויסירו מעליהם את כבלי הברזל. לקול תרועת העם, ויודיעום בפקדת המלך כי הפשים הם.

בתמהון פקח הזקן את עיניו ויבט לפניו.

ששון אין קץ האיר את פני הנחנים, אך לא יכלו להוציא אף הגה מפיהם; הזקן העיף עיניו עליהם ופניו אורו גם הם, כאלו נדון הוא בעצמו למות ויחן.

אסטיגם הביט על הזקן וישתומם: גם מצוקת נפשו, גם שמחת לבו נפלאו בעיניו.

אסטיגם והזקן הובאו שנית לחדר כלאם. ועוד ימים רבים עברו עליהם, ומחשבות נוגות העיקו על לב אסטיגם יותר ויותר. הוא זכר את ימי גלותו, ויהיו עתה בעיניו, כימי ענג וחפש. גורל אחד העבדים הקטנים מחוץ לחומת בית כלאו עורר קנאה גדולה בלבבו. הה! לו תפתחנה דלתות בית הכלא ושמע את המלה „חפש", ושאף עוד פעם במלא חזהו זרם הרוח הצח ויראה את רחב העמקים והוד ההרים – ומאומה לא יחפץ עוד בארץ.

רגע החפש, אשר אליו נשא את נפשו, היה בעיני אסטיגם לרגע אשר אין קץ.

— „חפש! חפש! — צעק לב אסטיגם בקרבו – לו אך רגע אחד! אז החל לחבל תחבלות איך להשיג את הרגע המאשר הזה, ופתח תקוה נפתח לו; אך הרגע הזה היה קצר מאד... אסטיגם הבורח נתפש חיש מהרה וינתן בידי מעניו, אשר עשו בו שפטים, ויובא אל הבור.

בינת אסטיגם החלה להסתתר. איהו? בדד השלך מעמקים, לירכתי בור, מקום שם חשך עולמים, אין קול, אין קו אור. רק לעתים, אחרי עבר שעות ארכות, ארכות מאד, עור להב לפיד אש את עיניו. אז הורד אליו לחם צר ומים לחץ, ועוד פעם חשכת נצח תשופנו.

הוא נגזר מארץ החיים. אסטיגם איננו!

ימים, ירחים, או שנים חלפו – זאת לא ידע אסטיגם. חשך עולמים יכסהו, מנוחת קבר תעטהו, אין עוד מספר למועדים, לימים ולשנים: יום או שנה אחת היא לו, מצוקתו לא תקל מעליו.

נפלא הוא מצבו עתה. איננו ישן ואיננו ער, איננו חי ואיננו מת.

אך כן! יודע הוא כי לא מת עדנה. בקבר לא ידעו רגז, והוא–כל עצמותיו תאמרנה דאגה ורגז אין קץ. והרגז הזה הלא הוא החיים, כי באין חיים אין רגז.

וכה עברו ימים רבים מאד וארכים מאד ועל סביביו חשך נורא ודומית קבר. ופתאם חפץ אדיר כעקץ חנית ברזל דקר לבו. רק חפץ אחד, אבל כח החפץ היה אדיר מאד.

חפצו – קו אור שמש אחד! ובחפץ הזה הכה גלים רעד החיים האחרון בכל עזוזו.

ויחלם אסטיגם והנה נהרסו קירות בית כלאו מתחת לארץ, ועם ההרס הזה חלף גם החשך הנורא; עוד מעט והוא יוצא למרחב, לחפשי, הנה גם קול שאון אדם, עוד רגע וקרן אור שמש תשתעשע בברק נגהה הנפלא. רגע, רגע אחד והנה...

לבו ימות בקרבו, בו ידפק רק החפץ לאור, הוא מחכה לקרן אור שמש כאל עדן נפלא, כאל מתת אלהים.

אך החלום יחלף, ועוד פעם חשך, אפלה ועלטה, ועוד פעם אסטיגם שוכן עפר.

תאות השלטון וכל תענוגי החיים לא יקחו עוד את לבו, רק קרן אור אחת, רק קרן אור שמש – ואחר ידעך אור חייו.

רגע אור שמש היה בעיני אסטיגם לרגע אשר אין קץ.

אך קרן אור, ואחריה– המות...

* *
*

עוד מעט ואור שכלו ידעך ויחד עמו גם פתיל חייו ינתק.

והנה כקול רעם מקצה השמים, כגעש גלי ים ממרחק, הגיע לאזן אסטיגם קול שאון אדיר. גל אחר גל הולך וקרב. בינת אסטיגם, אשר הסתתרה לפני רגע, שבה לתחיה. כבלילה הנורא ההוא ישמע גם הפעם זעקות שבר, מחי כלי נשק ואנקת חלל. עוד רגע והגל הסוער יקרב אליו. נאקת חלל האחרונה מאחרי הקיר – וחשכת הקבר כמו הצתה פתאם מעשרות הלפידים העששנים.

שמורות עיני אסטיגם רעדו ותסגרנה, כי לא יכלו לשאת את אור הלפידים. וידים חזקות אחזו באסטיגם

וַיּוֹצִיאֻהוּ מִן הַבּוֹר וַיּוֹבִילוּהוּ דֶּרֶךְ מְחִלּוֹת עָפָר אֲרֻכּוֹת וּקְצָרוֹת.

מִשְׁפַּט מָוֶת אוֹ עִנּוּיֵי נֶפֶשׁ מְחַכִּים לוֹ, אוֹ... חֹפֶשׁ?!

תָּעָה לֵב אַסְטִיַּגֶם. לִבּוֹ לֹא יָבִין אֵת אֲשֶׁר אִתּוֹ. אַיֵּהוּ? הִנֵּה אֵלֶּה קוֹרְעִים מֵעָלָיו אֶת בְּלוֹיֵי הַסְּחָבוֹת הַנִּבְזִים, וְאֵלֶּה רוֹחֲצִים וְסָכִים אֶת גֵּווֹ הַנִּלְאֶה וְאֵלֶּה יַעֲטוּהוּ מַלְבּוּשֵׁי הוֹד וְתִפְאָרָה.

וְהָאֲנָשִׁים יוֹבִילוּהוּ דֶּרֶךְ מַעְבָּרוֹת אֲרֻכִּים וּמְעֻקָּלִים. זוֹכֵר אַסְטִיַּגֶם, כִּי הַמַּעֲבָר הַזֶּה הוּא מַעֲבָר נֶעְלָם מִבֵּית הַכֶּלֶא אֶל אַרְמוֹן הַמֶּלֶךְ. זוֹכֵר הוּא כִּי בַּמַּעֲבָר הַזֶּה הָלַךְ לֹא פַּעַם, כְּשִׁבְתּוֹ עַל כִּסֵּא הַמְּלוּכָה, אֶל בֵּית הַכֶּלֶא הָאָפֵל. אַךְ לֹא! הַכְּבָר הִסְתַּתְּרָה בִּינָתוֹ בֶּאֱמֶת? אוֹ הַחֲלוֹם יְהָתֵל בּוֹ? עֵינָיו הַקָּמוֹת לֹא תִרְאֶינָה דָּבָר.

וְהָלְאָה, הָלְאָה יוֹבִילוּ אֶת אַסְטִיַּגֶם... הַאֻמְנָם? הִנֵּה אַרְמוֹן הַמֶּלֶךְ, הִנֵּה גִּנַּת הַבִּיתָן וְשׁוֹמְרֵי הֶחָצֵר עוֹמְדִים עַל סְבִיבָיו; פִּרְחֵי בֹשֶׂם תַּחַת כִּפַּת הָעֵצִים הָרַעֲנַנִּים נוֹתְנִים רֵיחַ נִיחוֹחָם, הֲמוֹן סָרִיסִים יִשְׁתַּחֲווּ עַל דַּרְכּוֹ לְפָנָיו אַרְצָה, עֲלָמוֹת יָפוֹת תְּפַזֵּרְנָה לְפָנָיו פְּרָחִים וְעַנְפֵי כַּפּוֹת תְּמָרִים... הַחֲלוֹם הוּא כָּל זֶה, אוֹ — חַיִּים?...

וּבְמַעֲלוֹת מִגְדַּל הַמֶּלֶךְ הֶעֱלוּ אֶת אַסְטִיַּגֶם לַמָּרוֹם, וְכָל שָׂרֵי הַמֶּלֶךְ וְיוֹעֲצָיו עָמְדוּ מֵאַחֲרָיו.

אַסְטִיַּגֶם הִבִּיט עַל עֲצֵי הַגַּנִּים הָרַעֲנַנִּים, עַל הַגְּבָעוֹת וְהָעֲמָקִים, הַמִּשְׂתָּרְעִים לְפָנָיו, עַל הָעוֹלָם הָרָחָב הַזָּרוּעַ אוֹר יְקָרוֹת וַיִּשְׁאַף בְּקִרְבּוֹ זֶרֶם הַחַיִּים...

— הֵידָד! יְחִי הַמֶּלֶךְ, מֶלֶךְ מָדַי הָאַדִּיר!

וַהֲמוֹנִים, הֲמוֹנִים אֵין קֵצֶה נָפְלוּ אַרְצָה לִפְנֵי מִגְדַּל הַמֶּלֶךְ.

עֵינֵי הַמֶּלֶךְ בּוֹעֲרוֹת בָּאֵשׁ.

הִנֵּה גַּם אוֹר שֶׁמֶשׁ, גַּם חֹפֶשׁ, גַּם עֹז, גַּם שִׁלְטוֹן מֶלֶךְ, גַּם תְּרוּעַת עָם — הַכֹּל בְּפַעַם אַחַת, בְּרֶגַע אֶחָד!

הוּא לָקַח בְּחָזְקָה מֵאֵת הָאֵלִים כּוֹס מְלֵאָה נִחוּמִים, וְשָׁתֹה יִשְׁתֶּה אוֹתָהּ בְּפַעַם אֶחָת. אַסְטִיַּגֶם הִבִּיט עוֹד פַּעַם עַל מֶרְחַב הָעוֹלָם הַמָּלֵא יִפְעָה וָהוֹד. הוּא נָגַע בְּיָדוֹ אֶת לְבוּשׁ הַמַּלְכוּת הַמִּתְנוֹסֵס עָלָיו וַיִּפֶן רֹאשׁוֹ בְּגָאוֹן אֶל שְׁמֵי הַתְּכֵלֶת הַבְּהִירִים וְהָעֲמֻקִּים.

הִנֵּה הוּא — אֹשֶׁר רֶגַע אֵין תַּכְלִית וָקֵץ!

— מְהֻלָּל שֵׁם אַסְטִיַּגֶם הָאַדִּיר! יְחִי הַמֶּלֶךְ!!

וְעוֹד פַּעַם הֲמוֹנִים הֲמוֹנִים נוֹפְלִים אַרְצָה כְּלִפְנֵי אֵל כַּבִּיר.

בְּעֵינַיִם מַבְרִיקוֹת, מְפִיקוֹת תִּמָּהוֹן וְשִׁגָּעוֹן עָמַד אַסְטִיַּגֶם בְּלִי נוֹעַ.

הִנֵּה הָרֶגַע, רֶגַע הָאֹשֶׁר, אֲשֶׁר לוֹ עָרְגָה נַפְשׁוֹ זֶה כַּמָּה.

וּפִתְאֹם כָּבָה בְּרַק עֵינָיו. עִנּוּי קָשֶׁה, כְּחֵץ קָלוּי בָּאֵשׁ, חָלַף לִבּוֹ...

הָרֶגַע הַזֶּה לֹא יָשׁוּב עוֹד. מָה הִיא תְּרוּעַת עָם? הוּא יָרִיעַ מָחָר לִקְרַאת אִישׁ אַחֵר, כַּאֲשֶׁר הֵרִיעַ אֶתְמוֹל לִקְרַאת אוֹיְבוֹ. שִׁלְטוֹן מֶלֶךְ? אֲבָל יָדוֹ כְּבָר מָשְׁלָה לוֹ פַּעַם... וְהָרֶגַע יַעֲבֹר וְלֹא יָשׁוּב; עוֹד פַּעַם יִתְנוֹעֵעַ וִישׁוֹטֵט קוֹדֵר, סָר וְזָעֵף בְּחַדְרֵי הָאַרְמוֹן; עוֹד פַּעַם יִקְרָא אֶל הָאֵלִים, עוֹד פַּעַם יָחֵלּוּ יְמֵי שִׁמָּמוֹן וְעַצֶּבֶת, אֲשֶׁר זָרִים שִׂמְחַת הַנֶּפֶשׁ, אֲשֶׁר עַל אוֹדוֹתֶיהָ דִּבֶּר לוֹ חֲבֵרוֹ הַזָּקֵן בְּבֵית הַכֶּלֶא? מַה לְאַסְטִיַּגֶם וְלַאֲחֵרִים וּלְאָשְׁרָם? הוּא לֹא יָבִין אֶת רִגְשֵׁי לֵב הַזָּקֵן וּמְשׂוֹשׂ נַפְשׁוֹ.

רֶגַע אָשְׁרוֹ עָבַר... עֵינָיו לֹא בִקְשׁוּ עוֹד דָּבָר.

— מְהֻלָּל שֵׁם אַסְטִיַּגֶם הָאַדִּיר! יְחִי הַמֶּלֶךְ! נִשְּׂאָה הַתְּרוּעָה בָּאֲוִיר כְּרַעַם בַּגַּלְגַּל, וַהֲמוֹנִים הֲמוֹנִים נוֹפְלִים אַרְצָה.

וּלְקוֹל הַתְּרוּעָה הִתְעוֹפֵף דְּבַר־מָה מִמְּרוֹם הַמִּגְדָּל, הִתְנוֹצֵץ לְבוּשׁ מַלְכוּת כַּהֲמוֹן אַבְנֵי אֵשׁ... כְּעוֹף טוֹרֵף נוֹרָא מִשָּׁמַיִם הִתְנַפֵּל אַסְטִיַּגֶם מִמָּרוֹם.

רֶגַע הָאֹשֶׁר שֶׁל אַסְטִיַּגֶם חָלַף, עָבָר. וּבְקוּם הָעָם הַנּוֹפֵל אַרְצָה לִפְנֵי הוֹד מַלְכוּתוֹ -- הִתְגַּלְגְּלָה גּוּפַת אַסְטִיַּגֶם כֶּעָפָר.

מְעֻבָּד עַל יְדֵי מִיכַל בְּצַלְקִינְד.

תַּבְנִיּוֹת סֻכּוֹת עַתִּיקוֹת.

זֶה חֶפְצִי.

(סִפּוּר).

(סוֹף).

— הִנֵּה כִּי כֵן, יְדִידִי הַקָּטָן, — אָמַר הַפְּרוֹפֵיסוֹר כַּאֲשֶׁר כִּלָּה אֱלִיעֶזֶר לְדַבֵּר וַיּוֹסֶף עוֹד לַעֲמֹד לְנֶגְדּוֹ בְּפָנִים מְאִירוֹת — רוֹאֶה אָנֹכִי, כִּי חָפֵץ אַתָּה לִלְמֹד וְעַל כֵּן הִנְנִי לְלַמֵּד אוֹתְךָ; כִּי עוֹד יָמִים רַבִּים יַעַבְרוּ עַד אֲשֶׁר אוּכַל לָצֵאת מֵחַדְרֵי הַחוּצָה, וְיָכוֹל אוּכַל לְהוֹרוֹתְךָ מִדֵּי בֹקֶר בְּבֹקֶר. וְעַתָּה אֶרְשֹׁם לְךָ בָּזֶה אֶת שְׁמוֹת הַסְּפָרִים וְצָרְכֵי־הַכְּתִיבָה הַדְּרוּשִׁים לָךְ, וְהֵא לְךָ גַּם כֶּסֶף, וְאַתָּה תֵּלֵךְ וְתִקְנֶה אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, וְעוֹד בַּיּוֹם מָחָר בַּבֹּקֶר נַתְחִיל אֶת שִׁעוּרֵינוּ. —

מַה מְּאֻשָּׁר הָיָה הַנַּעַר כְּשָׁמְעוֹ אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה! הוּא לֹא הֶאֱמִין לְמִשְׁמַע אָזְנָיו; אַךְ בִּרְאוֹתוֹ אֶת הַפִּתְקָה וְהַכֶּסֶף אֲשֶׁר נָתַן לוֹ הַפְּרוֹפֵיסוֹר, נוֹכַח כִּי אָמְנָם לֹא בַּחֲלוֹם הוּא שׁוֹמֵעַ אֶת כָּל הַדְּבָרִים, וּמֵרֹב רִגְשׁוֹתָיו נֶעֶתְקוּ מִלִּים מִפִּיו, וַיִּשְׁכַּח גַּם לְהוֹדוֹת לָאִישׁ חַסְדּוֹ עַל טוּב־לִבּוֹ; אוּלָם הַפְּרוֹפֵיסוֹר הִבִּיט אֶל פְּנֵי הַנַּעַר וְאֶל עֵינָיו הָרְטֻבּוֹת, וַיָּבֶן אֶת אֲשֶׁר בְּלֵב הַנָּעַר.

וּבָעֶרֶב הַהוּא בְּשׁוּב אֱלִיעֶזֶר מִן הָרְחוֹב, אֲשֶׁר קָנָה שָׁם אֶת הַסְּפָרִים וְצָרְכֵי־הַכְּתִיבָה, יָשַׁב וַיִּכְתֹּב מִכְתָּב לְהוֹרָיו. הוּא חָשַׁב, כִּי עַתָּה בָּאָה הָעֵת לִכְתֹּב לָהֶם. וְאֶת מִכְתָּבוֹ גָּמַר בַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה: „אַל נָא תִּדְאֲגוּ לִי, הוֹרַי הַיְקָרִים! הִנְנִי יוֹשֵׁב בְּבֵית אֲנָשִׁים טוֹבִים אֲשֶׁר יֶאֱהָבוּנִי מְאֹד, וּכְבָר עוֹמֵד אֲנִי עַל הַדֶּרֶךְ הַטּוֹב, אֲשֶׁר אֵלֵךְ בָּהּ עַד הַגִּיעִי אֶל מַטָּרָתִי — לִהְיוֹת לִפְרוֹפֵיסוֹר. אֵינִי יוֹדֵעַ כַּמָּה עוֹד עָלַי לְחַכּוֹת, אֲבָל סוֹף סוֹף יָבֹא הַיּוֹם, כִּי זֶה חֶפְצִי, וְאָז, כַּאֲשֶׁר אֶהְיֶה לִפְרוֹפֵיסוֹר, יִיטַב גַּם לָכֶם, הוֹרַי הָאֲהוּבִים. דְּבוֹרָה אֲחוֹתִי יוֹדַעַת כְּבָר אֵיךְ. אֵינִי חָפֵץ לְהוֹדִיעֲכֶם אַיֵּה מְקוֹמִי, כִּי אָז תְּאַלְצוּנִי לָשׁוּב אֲלֵיכֶם, וַאֲנִי חָפֵץ לִלְמֹד פֹּה; וּבָטוּחַ אֲנִי כִּי אֱלֹהִים יִהְיֶה בְּעֶזְרִי. וְהִנְנִי מְנַשֵּׁק אֶתְכֶם אֶלֶף פְּעָמִים וְאוֹהֵב אֶתְכֶם בְּכָל לֵב. בִּנְכֶם אֱלִיעֶזֶר".

ב.

הַפְּרוֹפֵיסוֹר הֶרְהַרְט הָיָה רָגִיל לְהַטּוֹת אֶת לִקְחוֹ לְתַלְמִידִים גְּדוֹלִים שֶׁלָּמְדוּ הַרְבֵּה וְיוֹדְעִים הַרְבֵּה, וּבְבֹאוֹ עַתָּה לְלַמֵּד נַעַר קָטָן אֲשֶׁר טֶרֶם מָלְאוּ לוֹ תֵּשַׁע שָׁנִים, הָיָה הַדָּבָר קָשֶׁה לוֹ מְאֹד; אֲבָל הַנַּעַר לָמַד בִּשְׁקִידָה כֹּה רַבָּה, וַיִּשְׁמַע אֶת דְּבָרָיו בְּשִׂים־לֵב כָּל כָּךְ, וְאֶת שִׁעוּרָיו יָדַע תָּמִיד כָּל כָּךְ הֵיטֵב, עַד אֲשֶׁר מָצָא הַפְּרוֹפֵיסוֹר רַב עֹנֶג בְּלַמְּדוֹ אֶת הַנַּעַר הֶחָרוּץ הַזֶּה, וּמִדֵּי לַיְלָה בְּלַיְלָה, אַחֲרֵי כַּלּוֹתוֹ לַעֲשׂוֹת אֵת כָּל עֲבוֹדוֹת הַבַּיִת בְּעַד הַזָּקֵן וּבְעַד הַגְּבֶרֶת רוֹזָה, הָיָה יוֹשֵׁב אֶל הַשֻּׁלְחָן וּלְאוֹר הַמְּנוֹרָה הַקְּטַנָּה הָיָה חוֹזֵר עַל שִׁעוּרָיו בִּשְׁקִידָה רַבָּה. וּבִרְאוֹת הַפְּרוֹפֵיסוֹר עַד כַּמָּה גְּדוֹלָה תְּשׁוּקַת הַנַּעַר לְלִמּוּדִים וְעַד כַּמָּה הוּא מְכַבֵּד וְאוֹהֵב אוֹתוֹ, אֶת מוֹרוֹ, הֵחֵל גַּם הוּא לְאַהֲבָה אֶת הַנַּעַר הַנִּפְלָא הַזֶּה, וְנַפְשׁוֹ נִקְשְׁרָה בְּנֶפֶשׁ תַּלְמִידוֹ הַקָּטָן, עַד כִּי מִדֵּי בֹקֶר בְּבֹקֶר חִכָּה לְבֹאוֹ בְּקֹצֶר רוּחַ. וּבְאַהֲבָתוֹ אֶת הַנַּעַר בְּכָל לֵב, הֶחְלִיט בְּנַפְשׁוֹ, כִּי לֹא יַעַזְבֵהוּ כָּל יְמֵי חַיָּיו וְדָאוֹג יִדְאַג לְחִנּוּכוֹ עַד הֱיוֹתוֹ לְאִישׁ. כַּעֲבֹר שָׁבֻעוֹת אֲחָדִים נִרְפָּא הַפְּרוֹפֵיסוֹר הֶרְהַרְט מֵחָלְיוֹ, וַיָּשָׁב לָלֶכֶת אֶל הָאוּנִיבֶרְסִיטָה לִקְרֹא שָׁם אֶת שִׁעוּרָיו לְתַלְמִידָיו הַגְּדוֹלִים, — וּבְכָל זֹאת לֹא חָדַל גַּם אָז לְלַמֵּד אֶת הַנַּעַר שָׁעָה אַחַת מִדֵּי בֹקֶר בַּבֹּקֶר.

כָּכָה עָבְרוּ יְמֵי הַקַּיִץ וְהַסְּתָו. הַזָּקֵן הָעִוֵּר הוֹסִיף לְהִתְהַלֵּךְ בָּרְחוֹבוֹת עִם תֵּבָתוֹ וֶאֱלִיעֶזֶר נִהֵל אוֹתוֹ; אוּלָם מִיּוֹם לְיוֹם כָּבֵד עָלָיו הַדָּבָר הַזֶּה, כֹּחוֹתָיו הָלְכוּ וְכָלוּ, וּמַרְאֵהוּ הָלַךְ וָדָל. וּבְבֹקֶר אֶחָד לֹא יָכֹל עוֹד הַזָּקֵן לָקוּם מִמִּטָּתוֹ, וְלֹא יָכֹל אֱלִיעֶזֶר לַעֲזֹב אֶת הַזָּקֵן לְנַפְשׁוֹ. אָז יָשַׁב כָּל הַיּוֹם עַל יָדוֹ, וַיִּשְׁמֹר עָלָיו וַיִּשְׁקֹד לְמַלֵּא אֶת כָּל אֲשֶׁר שָׁאַל הַחוֹלֶה מִמֶּנּוּ, וְלֹא מָשׁ מִמִּטָּתוֹ אַף רֶגַע אֶחָד. הַזָּקֵן יָשַׁן הַרְבֵּה גַּם בַּיּוֹם, וּפָנָיו הָיוּ אָז כָּל כָּךְ שְׁלֵוִים וּשְׁקֵטִים, וֶאֱלִיעֶזֶר עָמַד עָלָיו שָׁעוֹת שְׁלֵמוֹת וְלֹא גָּרַע עַיִן מִמֶּנּוּ.

וְיֵשׁ אֲשֶׁר הֱעִירָהוּ וַיְעוֹרְרֵהוּ אֱלִיעֶזֶר מִשְּׁנָתוֹ:

— עוּרָה נָא, זְקֵנִי, וּטְעַם מִן הַמָּרָק, אֲשֶׁר בִּשַּׁלְתִּי בַּעַדְךָ.

— עֵר אֲנִי, נַעֲרִי הַטּוֹב, — עָנָהוּ הַזָּקֵן בַּאֲנָחָה — הֲלֹא

ידעת, בני, כי אני רואה בעינים סגורות, כמו שאתה רואה בעינים פקוחות.

וכאשר נמנם הזקן ישב הנער על יד המטה ויחזר על שעוריו.

בצהרים רץ אליעזר מהר אל בית הפרופיסור והודיע את הגברת רוזה, כי חלה הזקן ועל כן לא יכל לבא אל הפרופיסור לשמע את שעוריו; וגם בקש ממנה כי תואיל לשלח רופא לזקנו החולה. — ואז מהר וישב אל מעון הזקן. כאשר נגש אל מטתו התעורר הזקן משנתו.

— האתה הוא אליעזר, בני? — שאל בקול חלש מאד.— גש נא הנה ושב על ידי, למען אשר אוכל להגיד לך את אשר אני חושב עליך. אני מרגיש, כי קצי הולך וקרב. — אך אל נא תבכה, נער טוב; אתה הרבית לעשות עמי טוב וחסד באמונתך אלי ובאהבתך אותי. לבי מלא רגשי תודה לך. והנה ידעתי גם ידעתי את תקותיך ואת המטרה אשר אתה שואף אליה, ועל כן נעם לי לדעת כי יכול אוכל להיות לך לעזר בדבר הזה. דע לך, כי אינני כל כך עני כמו שאתה חושב.— חלשת הזקן גברה עליו מאד ולא יכול לדבר עוד וידם. ברגע הזה נשמעה דפיקה בדלת, ועוד מעט והדלת נפתחה והפרופיסור הרהרט בא החדרה. הגברת רוזה ספרה לו את אשר אמר לה הנער, וכאשר נודע לו הדבר הזה החליט ללכת בעצמו אל הזקן החולה ולראות במה יוכל לעזר לו. כאשר בא הפרופיסור החדרה, שב כח החולה אליו והוא יכל לדבר עוד.

— מה טוב הדבר, כי באת, אדני, — אמר העור אחרי הודיע אותו אליעזר שם האיש הבא.— חפץ אני למסר לאדני את המתנה, אשר עם לבבי לתת לנערי האהוב. תנה לי, אליעזר, את הארגז הקטן העומד שם בפנת התבה; וגם את המפתח של הארגז תתן לי, הוא מנח למראשותי. קח לך, אדני הפרופיסור, את הארגז הזה ושמרהו בביתך בעד הנער הזה, עד אשר ידרש ממך את הכסף אשר בו. הרשות בידו לעשות בכסף כחפצו: לשלח להוריו, לקנות ספרים או ללכת לבית-הספר — בטוח אני כי לא יוציא את הכסף על דבר שאין בו תועלת. בארגז הזה יש שבע מאות שקלים, אשר קבצתי במשך שנים רבות. קרובים אין לי פה; אך אולי יבאו אנשים וידרשו ירשתי, על כן אני מודיע בעודי חי. — התשמע, אדני הפרופיסור, — כי אני נותן את הכסף הזה במתנה לנער הטוב הזה; התאות, אדני, לקחת ולשמר את הפקדון הזה בעדו? —

הפרופיסור מלא את חפץ החולה ויקח מידו את הארגז ואת המפתח והבטיח את הזקן, כי השב ישיב לנער את הכסף בכל עת שידרשהו ממנו. עתה לא היה לו עוד פנאי לשבת פה, והוא קם ויפרד מאת הזקן בדברים טובים ונחומים, ויבטיחהו כי עוד מעט ישלח אליו את רופאו.—

הרופא בא מהרה, אך לא יכל עוד להועיל. מחלת הזקן היתה מסכנה מאד, והרופא אמר לאליעזר, כי אין כל תקוה לחיי הזקן וכי מות ימות במהרה, ואולי עוד במשך הלילה הבא. הרופא הבטיח לבא אל החולה עוד פעם בערב; אבל לא בשביל החולה, שאין לו תשועה עוד, כי אם בשביל הנער, לעודד את רוחו ולנחמו ברגעים הקשים והמרים הנכונים לו בקרוב.

כאשר עזב הרופא את הבית נשאר אליעזר לבדו על יד מטת ידידו הזקן ויבך. הרעיון, כי עוד מעט והזקן, אשר ככה אהבהו, יעזבהו לעולם, הכאיבהו מאד, וימלאהו יגון אין קץ. הוא ישב על יד מטתו ולא סר ממנה גם רגע אחד. פעמים אחדות הביאה הגברת רוזה מטעמים ויין להשיב בהם את נפש החולה; אך הוא היה כל כך חלש, עד שלא יכל לטעם מאומה. כן עבר היום. וכאשר בא הלילה ידע הנער כי רגעי הזקן ספורים. הרופא אשר בא אז עמד על יד מטת החולה ברגע האחרון, והזקן העור השיב את רוחו לאלהים.

אליעזר נשאר לבדו עם המת. הרופא חפץ לקחתו אתו ולשלח שומר למעון המת; הוא חשב, כי הנער הרך הזה יפחד להשאר לבדו עם המת אבל אליעזר הפציר בו לעזבו לבדו. הוא אמר לו, כי עם הזקן הטוב הזה לא ידע פחד גם במותו כמו בחייו. הרופא הלך לו והוא ישב על יד החלון ויחשב מחשבות עצובות. אז עלה על לבו זכר כל הימים אשר ישב עם הזקן הטוב הזה וישאל את נפשו: מה יעשה עתה? לאן יפנה? הביתה? עתה, בעת אשר שערי הדעת והחכמה נפתחו לפניו? לא, לא! חלילה לו מזאת! ברגע ההוא נשא את עיניו אל מעון הפרופיסור, אל חלון חדר המטות, אשר נראה ממולו. והנה — מה זה שם? — אור גדול ובהיר נשקף לעיניו בעד שמשות החלונות, והאור גדול הרבה יותר מאור-עששית. אין זאת כי דלקה נפלה בבית איש חסדו, עתה בדומית הלילה, בשעה שכל יושבי הבית שקועים בשנה עמקה! כהרף עין קם ממקומו ויצא מביתו וירץ מהר אל מעון הפרופיסור ויחל לצלצל בחזקה בפעמון הדלת. הגברת רוזה פתחה לו את הדלת ועיניה סגורות למחצה ואחוזות שנה. ובטרם הספיקה לשאל את הנער: מה כל החרדה הזאת? עבר כחץ על פניה ויבא אל חדר-המטות של הפרופיסור. הוא בא שם בעתו, ולו אחר רק רגע אחד, כי אז לא יכלו עוד להציל מן הלהבה את הפרופיסור הישן במנוחה. יריעת החלון כבר עלתה בלהבה ותהי לאפר, ואחר אחזה הלהבה בארון הספרים, אשר עמד לא רחוק מן החלון, וכל הספרים היקרים, אשר התפעל אליעזר כל כך בהביטו עליהם, היו לעיניו למאכלת אש; ועוד מעט הגיעה הלהבה עד המטה, אשר שכב בה הפרופיסור, והחדר מלא כבר עשן כבד, אשר שם מחנק לנפש. הגברת רוזה, אשר מהרה גם היא אחרי אליעזר עמדה נדהמה למראה עיניה, אבל הנער לא התבלבל וידע את אשר עליו לעשות. הוא צעק צעקה גדולה, ולקולו התעוררה הגברת רוזה מתמהונה. אז אחזו שניהם בפרופיסור

המתעלף וישאוהו מן המטה ויביאוהו אל החדר השני, ואחר מהרו אל החדר הראשון לכבות את האש, וכעבר עת קצרה הצליחו לכבותה; אך הספרים נשרפו כלה. בחפזון אכלה האש את הספרים הנוחים להשרף, ולא נשאר מהם בלתי אם מלא חפנים אפר. ועד כה וכה שב רוח הפרופיסור אליו ויקם ממשכבו, ויבא גם הוא אל החדר ויבט בעצב על ספריו הרבים והיקרים, שהיו למאכלת אש.

— מה קשה לי האבדה הזאת! — אמר באנחה. — הרבה, הרבה עמלתי, עד אשר אספתי לי את אוצר ספרי — ועתה נכחדו כמעט כלם ברגע אחד. מה מאד ארגיש את חסרונכם, ספרי היקרים והאהובים!

הוא הרגיש פתאם, כי יד אחת נגעה בו ויפן וירא את אליעזר עומד ומביט אליו באמונה ובתם־לב.

— האם אפשר לקנות את הספרים האלה, אדני הפרופיסור? — שאל הנער.

— רבם אפשר לקנות, — ענה הפרופיסור בעצב. — אולם לזה דרוש כמה מאות שקלים. אך בוא נא ונלך אל החדר השני, כי מראה החרבן שנעשה פה, ימלא את לבי יגון אין קץ.

— אל נא, אדני הפרופיסור. אל תצטער ככה, — אמר אליעזר. — האם שכחה אדני כי יש לי כסף, הרבה כסף; ואני יכול לעשות בהם כחפצי. בראשונה אמרתי לתת את כל הכסף להורי; אבל אם גם אתן להם רק את החצי יהיו לעשירים, ובחצי השני יוכל אדני לקנות לו את הספרים הנחוצים לו. לא, אל נא תשיב את פני ריקם, — הוסיף אליעזר לדבר בראותו, כי הפרופיסור מחריש מרב התרגשות. — אני מפציר באדני ואך זה חפצי.—גם על הדברים האלה לא ענה הפרופיסור, ואליעזר חשב, כי הוא כועס עליו ויעמד נבוך ומבויש.

אבל אז פשט הפרופיסור את זרועותיו ויחבק את אליעזר וילחצהו אל לבו. ויאמר אליו בקול רועד ברגש:

— לא, ילד טוב ונאמן! איני יכול ואיני רוצה לקבל ממך את המתנה הזאת; אבל את לבך הטהור, את אהבתך אני מקבל ברצון. דע לך אפוא, כי לא אעזבך עוד; אני אהיה לך לאב ואתה תהיה לי לבן, ברשות הוריך הטובים; אני אלמדך ואשכילך, למען אשר תהיה לאיש חכם וחרוץ, אשר יהיה לכבוד ולמשען להוריו. החפץ אתה, נערי?

אליעזר נשק את ידי מיטיבו הנדיב והנכבד ועיניו נגרו דמעות מרב שמחה.

— הו, מה רב האשר, — גמגם בשפתיו. — עוד לפני שעה אחת נעצבתי אל לבי, מבלי דעתי מה אעשה ולאן אפנה, — כי הזקן העור הטוב מת. ועתה — — — אולם, אדני הפרופיסור, — הספרים?...

— אין דבר, נערי הטוב, — אמר הרהרט בפנים מאירות. — במשך העת אוכל לרכש לי שנית את הספרים החסרים לי; רק אל תעצב.

הפרופיסור חפץ כי ישאר אליעזר בביתו עוד בלילה הזה; אבל הנער בחר לשמר על גופת המת, עד אשר יובא לקבורה.

כעבר ימים אחדים לקח הפרופיסור הרהרט את אליעזר ויסע אל עיר מולדת אבות הנער, למען דבר עם אבותיו. ואתם, הקוראים הקטנים, הלא תבינו, מה רבה אז שמחת אביו ואמו ודבורה אחותו, בהכירם בעלם היפה והנהדר בלבושו את אליעזר שלהם! ומה גדול היה תמהונם בשמעם, כי פרופיסור מהלל בא לבקש מהם, כי ירשוהו להיות למגן לבנם ולחנכו כבנו! ומה גדול עוד אשרם אחרי כן, כאשר הושיט להם אליעזר את הארגז הקטן עם כל הכסף אשר בו, וידעו כי מהיום הזה והלאה לא יחיו עוד חיי מחסור ועני.

אחר כן עברו שנים רבות מאד. שש עשרה שנה למד אליעזר בשקידה רבה ויגמר את חק למודי הגימנזיה והאוניברסיטה באפן מצין כל כך, עד אשר נבחר למורה בגמנזיה אשר למד בה לאות על ידיעותיו הרבות וחכמתו הגדולה, אחר כן הוסיף ללמד ולחקר בחכמה ויכתב ספר, אשר עשה לו שם גדול בארץ ויכבדהו בתאר „פרופיסור". הנה כי כן בא לאחרונה, אל המטרה, אשר אליה שאף כל ימי חייו! כעבר עת קצרה נסע עוד הפעם אל עיר מולדתו לקחת את אבותיו הטובים אליו, וימכר אביו את חנותו הקטנה, אשר התפרנס ממנה, ויסעו עמו אל עירו וישבו בביתו החדש, אשר עמד בגן גדול ונהדר. ומה נהדר היה המראה בשבתם כלם מסביב לשלחן הערוך בכל טוב בסכת הגן, ודבורה גמגמה אל אחיה כילדה קטנה:

— הגם לי יתנו שוקולדה, ליעזר?" —

ואחיה הפרופיסור ענה בקול רצין:

— „ בדי, בדי, וגם עגות הרבה יתנו לך".

ככה השיג אליעזר את מטרתו, אשר שאף אליה מילדותו בכל כחותיו, ולא נח ולא שקט ולא השך מנפשו כל עמל ועבודה, עד אשר השיגה. הרבה מכשולים עמדו על דרכו, הרבה פעמים נדמה לו, כי אך לשוא כל עמלו וכי מטרתו רחוקה ממנו; אך לעולם לא נפל רוחו ולעולם לא התיאש מהשיג את מטרתו, ובכל עת אשר עלו מחשבות עצב על לבו וימררוהו ויגזלו את מנוחתו, ידע שתי מלים, אשר רב כחן לגרש כל עצב וכל יאוש מן הלב; על המלים האלה היה חוזר מדי פעם בפעם, והן הן שחזקו ועודדו את רוחו ויעזרו לו להשיג את מטרתו: — „זה חפצי!" —

תרגום א. ל. י.

הָאָסִיף בְּאֶרֶץ סוּרְיָה.

שִׂיחָה בַּיַּעַר.

(מֵחַיֵּי הַטֶּבַע.)

הָיָה יוֹם קַיִץ. הַשֶּׁמֶשׁ שָׁלְחָה אֶת קַוֵּי אוֹרָהּ מִמְּרוֹם שִׁבְתָּהּ וְכָל הַיְקוּם שָׂמַח וַיִּצְהָל. רֵיחַ פְּרָחִים מִלֵּא אֶת הָאֲוִיר הַזַּךְ וְהַשָּׁקוּף מְאֹד. הַצִּפֳּרִים נָחוּ עַל הָעֵצִים בְּצֵל הָעֲנָפִים. שָׁם בֵּין קְנֵי הַגָּדֵר פָּרַשׂ עַכָּבִישׁ אֶת קוּרָיו וַיִּפְרֹשׂ רֶשֶׁת לִזְבוּבִים נְקִיִּים. עַל הָעֵשֶׂב הָרַךְ אֲשֶׁר עַל רֹאשׁ גִּבְעָה קְטַנָּה, הִשְׂתָּרְעָה לְטָאָה וַתִּתְחַמֵּם אֶת גַּבָּהּ הַמְכֻסֶּה קַשְׂקַשּׂוֹת בְּקַרְנֵי הַשֶּׁמֶשׁ. פֹּה וְשָׁם עוֹפְפָה הַצִּפּוֹר [1]) הַצּוֹהֶלֶת וְהַדְּרוֹר הָעַסְקָנִית. בְּכָל מָקוֹם חַיִּים שְׁקֵטִים, חַיִּים בְּלִי דְאָגָה, בְּלִי פַּחַד אוֹיֵב.

לֹא רָחוֹק מִקְּצֵה הַיַּעַר יָשְׁבוּ בְּצֵל אַלּוֹן זָקֵן שְׁנֵי נְעָרִים יָפִים וְאִישׁ כְּבֶן אַרְבָּעִים, שְׁקוּעִים בְּמַחְשְׁבוֹתֵיהֶם. שְׁנֵי הַנְּעָרִים הֵם אַבְרָהָם וּשְׁמוּאֵל, בְּנֵי יִצְחָק הַחֶבְרוֹנִי, אִישׁ עָשִׁיר וְחָכָם, וְהָאִישׁ הַיּוֹשֵׁב עִמָּהֶם הוּא מוֹרָם.

הַמּוֹרֶה הַזֶּה הָיָה מִשְׁתַּדֵּל תָּמִיד לְהָבִיא בִּלְבַב תַּלְמִידָיו דַּעַת הַתֵּבֵל וְהַיְצוּרִים אֲשֶׁר עָלֶיהָ וּבֵאֵר לָהֶם אֶת כָּל מַרְאֵה עֵינֵיהֶם; גַּם עוֹרֵר בְּלִבָּם הַתְּשׁוּקָה לְהָבִין אֶת אֲשֶׁר לִפְנֵיהֶם וּלְהִתְבּוֹנֵן בְּמַחֲזוֹת הַטֶּבַע.

לְתַכְלִית הַזֹּאת הָיָה יוֹצֵא עִם תַּלְמִידָיו בְּכָל יוֹם וָיוֹם לְטַיֵּל בְּשָׂדוֹת וּבִיעָרִים, וְהָיָה מְבָאֵר לָהֶם שָׁם דְּבָרִים רַבִּים וַיַּרְאֵם נִפְלָאוֹת, אֲשֶׁר לֹא רָאוּ מִיָּמֵיהֶם, וַיְסַפֵּר לָהֶם חִדּוּשִׁים מֵחַיֵּי הַצְּמָחִים וְהָרְמָשִׂים, עַד כִּי לֹא שָׂבְעָה אָזְנָם מִשְּׁמֹעַ.

גַּם הַיּוֹם יָצְאוּ כְּפַעַם בְּפַעַם לְטַיֵּל בַּיַּעַר וּלְהִתְבּוֹנֵן בְּנִפְלְאוֹת הַטֶּבַע, וְאַחֲרֵי אֲשֶׁר עָיְפוּ מֵרֹב הַדֶּרֶךְ יָשְׁבוּ בְּצֵל אַלּוֹן לָנוּחַ.

הָאָח! – קָרָא אַבְרָהָם בְּשָׁאֲפוֹ אֶת אֲוִיר הַיַּעַר אֶל

[1]) שפערלינג.

קִרְבּוֹ; מַה טּוֹב לָשֶׁבֶת פֹּה בַּיַּעַר! מַה טּוֹבִים וּמַה שְׁלֵוִים הַחַיִּים פֹּה!

— שָׁגִיתָ, יְדִידַי, — עָנָהוּ הַמּוֹרֶה בִּצְחוֹק קַל — לְמַרְאִית עַיִן הַחַיִּים פֹּה בֶּאֱמֶת שְׁלֵוִים וּשְׁקֵטִים, אֲבָל אִם נִתְבּוֹנֵן בָּהֶם הֵיטֵב אָז נִרְאֶה מָה רַבּוּ הַסַּכָּנוֹת הַמְרַחֲפוֹת עַל יוֹשְׁבֵי הַיָּעַר.

— אָנָּא, מוֹרֵנוּ, הִתְחַנְּנוּ הַנְּעָרִים — סַפֵּר נָא לָנוּ עַל דְּבַר חַיֵּי הַיַּעַר, כִּי מְאֹד נַחְפֹּץ לְדַעְתָּם".

— טוֹב, בָּנַי, — עָנָה הַמּוֹרֶה; — שְׁבוּ נָא בִּמְנוּחָה, וַאֲסַפֵּר לָכֶם הַכֹּל:

— הֲשׁוֹמְעִים אַתֶּם שָׁם אֶת צִפְצוּף הַצִּפּוֹר הַקּוֹרֵעַ לֵב? הֲיִדַעְתֶּם מַה זֹּאת? שָׁם גָּזְלוּ מֵאֵם אֻמְלָלָה אֶת אֶפְרוֹחֶיהָ הַקְּטַנִּים. מִי גָּזַל אוֹתָם? קָשֶׁה לְהַגִּיד, כִּי רַבּוּ מְאֹד הָאוֹרְבִים לִבְשָׂרָם וְדָמָם: הָעוֹרְבִים, הַכּוֹסִים [1], הַפְּרָסִים [2] וְגַם — חֲתוּלֵינוּ.

— אֲבָל אַיֵּה הָיְתָה הָאֵם? — שָׁאַל שְׁמוּאֵל בְּחֶמְלָה — מַדּוּעַ לֹא בָּאָה לְעֶזְרַת אֶפְרוֹחֶיהָ הָאֻמְלָלִים?

— הָאֵם יָצְאָה לִטְרֹף טֶרֶף — עָנָה הַמּוֹרֶה — בָּעֵת הַהִיא שֶׁדָּדָה קְנֵי צִרְעוֹת [3] וַתִּשָּׂא אֶת דִּירוֹתֵיהֶן [4]) אֶל קַן אֶפְרוֹחֶיהָ, אוֹ רָדְפָה אָז אַחֲרֵי יַתּוּשׁ מָהִיר, צָדָה פַּרְפָּר שָׁלֵו, קָרְעָה אֶת קוּרֵי הָעַכָּבִישׁ וַתִּשָּׂאֵהוּ אֶל קִנָּהּ.

— יָכוֹל הֱיוֹת — הִפְסִיקָהוּ שְׁמוּאֵל בִּדְבָרָיו, — כִּי הוּא הָעַכָּבִישׁ, אֲשֶׁר רָאִינוּ לֹא רָחוֹק מִזֶּה יוֹשֵׁב בֵּין קְנֵי הַגָּדֵר וְאוֹרֵב לַטֶּרֶף. לֹא זְבוּב אֶחָד מָצַץ הָרוֹצֵחַ הַזֶּה בִּימֵי חַיָּיו, וְעַתָּה נָפַל גַּם הוּא בִּמְקוֹר הַצִּפּוֹר.

— יָכוֹל הֱיוֹת; — הוֹסִיף הַמּוֹרֶה — שָׁם עַל רֹאשׁ הַגִּבְעָה הַקְּטַנָּה רָאִינוּ לְטָאָה מִתְחַמֶּמֶת בְּקַרְנֵי הַשֶּׁמֶשׁ. הִיא נִרְדָּמָה. אֲבָל בְּהִתְעוֹרְרָהּ מִתַּרְדֵּמָתָהּ תְּמַהֵר גַּם הִיא לָצוּד בְּלִי חֶמְלָה יַתּוּשִׁים וּזְבוּבִים, עַד אֲשֶׁר תִּפֹּל גַּם הִיא בְּצִפָּרְנֵי הָעוֹרֵב, אוֹ בְלֹעַ הַנָּחָשׁ.

נֵצֵא נָא הַיַּעְרָה וְנִרְאֶה בַּמֶּה יְחַיּוּ אֶת נַפְשָׁם הַקִּפּוֹד, הַצְּפַרְדֵּעַ, הַנָּחָשׁ, הַזְּאֵב וְהַשּׁוּעָל. כֻּלָּם יְבַקְשׁוּ בְּשַׂר אֵיזֶה חַי חַלָּשׁ מֵהֶם, וּבְרֶצַח יִתְנַפְּלוּ עָלָיו לְטָרְפוֹ.

— אֲבָל הֲיִצְלַח בְּכָל פַּעַם בְּיַד הַשּׁוֹדֵד לִטְרֹף אֶת טַרְפּוֹ? — שָׁאַל אַבְרָהָם.

— לֹא, — עָנָה הַמּוֹרֶה, — לֹא תָמִיד. הָאֵל אֲשֶׁר בָּרָא אֶת כָּל הַיְצוּרִים הָאֵלֶּה, נָתַן לְכָל אֶחָד אֵיזוֹ תַּחְבֻּלָה הַמּוֹעִילָה בְּרַב אוֹ בִמְעַט לְהָגֵן עַל נַפְשׁוֹ.

— וְהַתַּחְבֻּלוֹת, אֲשֶׁר יְחַבְּלוּ הַיְצוּרִים הַשּׁוֹנִים לְהָגֵן עַל נַפְשָׁם מִפְּנֵי אוֹיְבֵיהֶם נִפְלָאוֹת מְאֹד — הוֹסִיף הַמּוֹרֶה לְסַפֵּר:

הִנֵּה רָאִינוּ שָׁם עַל רֹאשׁ הַגִּבְעָה לְטָאָה יְרוֻקָּה הַנָּחָה בָּעֵשֶׂב. אִם נְבַקֵּשׁ עוֹד לְטָאוֹת, נִמְצָא תַּחַת הָאֲבָנִים בְּקִרְבַת בִּנְיָנִים שׁוֹנִים לְטָאוֹת אֲמֻצּוֹת, הַנִּקְרָאוֹת „לְטָאוֹת הַקִּיר".

[1]) עלסטער. [2]) נייהער. [3]) צְרָעָה, וועספע. [4]) פופע.

— וּמַדּוּעַ לֹא תֵשֵׁב הַלְּטָאָה הַיְרוֻקָּה תַּחַת אֲבָנִים, וְהַלְּטָאָה הָאֲמֻצָּה בָּעֵשֶׂב?

— הַלְּטָאוֹת הַיְרוּקוֹת נָחוֹת רַק בָּעֵשֶׂב יָרֹק, יַעַן כִּי צֶבַע עוֹרָן דּוֹמֶה כָּל כָּךְ לְצֶבַע הָעֵשֶׂב, עַד כִּי קָשֶׁה לְהַכִּירָן.

יֵשׁ אֲשֶׁר תֵּשֵׁב הַלְּטָאָה וְתִתְחַמֵּם עַל אֶבֶן חַמָּה מִקַּרְנֵי הַשֶּׁמֶשׁ, אֲבָל בִּרְאוֹתָהּ אֵיזֶה דָּבָר מְעוֹרֵר חֲשָׁד, תְּמַהֵר כְּרֶגַע וְתִסָּתֵר בָּעֵשֶׂב.

לֹא כֵן הַלְּטָאָה הָאֲמֻצָּה; הִיא שׁוֹכֶנֶת בֵּין רִגְבֵי לְבֵנִים, יַעַן כִּי צֶבַע עוֹרָהּ דּוֹמֶה לְצֶבַע אֲשֶׁר מִסָּבִיב לָהּ.

הִנֵּה דֻּבֵּי הַקֶּרַח, לְמָשָׁל, מְכֻסִּים שְׂעָרוֹת לְבָנוֹת הַדּוֹמוֹת בְּצִבְעָן לְלִבְנַת הַשֶּׁלֶג, אֲשֶׁר מִסָּבִיב לָהֶם. וּלְהֶפֶךְ, שַׂעֲרוֹת הַדֻּבִּים הַחוּמִים דּוֹמוֹת בְּצִבְעָן לְצֶבַע גִּזְעֵי הָעֵצִים וַעֲנְפֵיהֶם, אֲשֶׁר שָׁם יָגוּרוּ הַדֻּבִּים הָאֵלֶּה לָרֹב.

מוּבָן הַדָּבָר, לוּ בָא הַדֹּב הַלָּבָן הַיַּעְרָה וְהַדֹּב הַחוּם שָׁכַב עַל הַשֶּׁלֶג, אָז נִרְאוּ שְׁנֵיהֶם כְּרֶגַע לְעֵינֵי רוֹדְפֵיהֶם הַצַּיָּדִים וַיּוּמָתוּ.

גַּם שְׂעַר הָאֲרָיוֹת דּוֹמֶה לְצֶבַע שֶׁל מִדְבַּר הַחוֹל, שֶׁשָּׁם מְקוֹם מִשְׁכַּן הָאֲרָיוֹת; צֶבַע הַנְּמֵרִים דּוֹמֶה לְצֶבַע קְנֵי הַסּוּף הַדַּקִּים, עַד אֲשֶׁר קָשֶׁה מְאֹד לְהַכִּיר בְּתוֹכָם אֶת הַנָּמֵר. צֶבַע הָעוֹר אֲשֶׁר לִצְפַרְדֵּעַ הַמַּיִם דּוֹמֶה בִּנְקֻדּוֹתָיו וְקַוָּיו הַיְרוּקִים וְהַצְּהֻבִּים לְצֶבַע צִמְחֵי הַבִּצָּה הַגְּדֵלִים עַל פָּנֶיהָ, וְעוֹר צְפַרְדֵּעַ הָעֵצִים יָרוֹק כְּצֶבַע הֶעָלִים אֲשֶׁר לָעֵץ.

עַכְבַּר הַשָּׂדֶה, הַחֲפַרְפֶּרֶת [1]) הַחֹלֶד וְעוֹד יְצוּרִים קְטַנִּים אֲחֵרִים הַחַיִּים בָּאֲדָמָה צֶבַע שְׂעָרָם כְּצֶבַע הָאֲדָמָה.

יֵשׁ תּוֹלַעַת אַחַת, אֲשֶׁר צֶבַע עוֹרָהּ מְגֹאָל־חוּם, וְלָהּ עוֹד גַּבְנוּנִים קְטַנִּים, וְעַל כֵּן הִיא דּוֹמָה מַמָּשׁ לְבַד קָטָן; וְהַתּוֹלָעִים הָאֵלֶּה תְּלוּיוֹת לָרֹב עַל הָעֵצִים וְרָאשֵׁיהֶן לְמַטָּה, עַד כִּי הֵן נִרְאוֹת כְּבַדֵּי הָעֵץ.

וְהַנִּפְלָאָה בְּכָל הַחַיּוֹת בַּדָּבָר הַזֶּה הִיא הַלְּטָאָה הָאֲמֶרִיקָנִית, הַכְּרוּם [2]). לַחַיָּה הַזֹּאת יֵשׁ כִּשְׁרוֹן מְיֻחָד לְשַׁנּוֹת אֶת צִבְעָהּ חִישׁ מַהֵר. בְּשִׁבְתָּהּ בְּלִי נוֹעַ בְּיֶרֶק עֲלֵי הָעֵץ, אָז צֶבַע עוֹרָהּ יְרַקְרַק וְלֹא תֵרָאֶה אָז. בְּזָחֳלָהּ עַל עֲנַף עֵץ יֵהָפֵךְ צֶבַע עוֹרָהּ לְחוּם, וּבִהְיוֹת עָלֶיהָ לַעֲלוֹת עַל פֶּרַח אָדֹם אוֹ כָּחֹל לָצוּד שָׁם זְבוּבִים, אָז יֵהָפֵךְ צֶבַע עוֹרָהּ כְּצֶבַע הַפֶּרַח; גַּם עָב קַל הָעוֹבֵר פְּנֵי הַשָּׁמַיִם יִפְעַל עַל צֶבַע עוֹרָהּ לְשַׁנּוֹת אוֹתוֹ מִבָּהִיר לְכֵהֶה.

וְשִׁנּוּי הַצְּבָעִים לְרַגְלֵי הַמַּצָּבִים הַשּׁוֹנִים בַּחַיִּים יָעִיד כִּי מַטְּרַת צֶבַע הַחַיּוֹת הִיא לְהָגֵן עֲלֵיהֶן מִפְּנֵי אוֹיְבֵיהֶן.

גַּם אֶצְלֵנוּ יֵשׁ חַיּוֹת וְעוֹפוֹת, כְּמוֹ הָאַרְנֶבֶת, הַשְּׂלָו, אֲשֶׁר לָהֶן בַּקַּיִץ צֶבַע חוּם וּבַחֹרֶף — לֹבֶן הַשֶּׁלֶג.

— נִפְלָא הַדָּבָר! — קָרְאוּ שְׁנֵי הַנְּעָרִים; — מִי מִלֵּל לָנוּ, כִּי גַם בְּצֶבַע הַבְּרוּאִים יֵשׁ כַּוָּנָה מְיֻחֶדֶת! מַה גְּדוֹלִים מַעֲשֵׂי אֱלֹהִים!

[1]) מוילוואורף. [2]) קאמעלעאָן.

הזה; אך הפרא נפל ארצה לרגליו ויאמר לו, כי לא יעזב את אדניו כל ימי חייו; ואך זאת יחפץ כי יבא רבינזון אל אחי בני שבטו וילמדם לעשות ככל אשר הוא עושה ולהתנהג ככל אשר יתנהג הוא. אז נחה רוח רבינזון. אך התשוקה לשוב אל מולדתו התעוררה בקרבו עוד הפעם, ויחלו שניהם לעשות סירה גדולה, למען יוכלו ללכת בה אל ארץ

רבינזון וששי עובדים יחד במלאכת הסירה.

מושב בני שבט ששי, ושם אולי יצליח יחד עם הלבנים, היושבים בארץ ההיא, למצא עצה ותחבלה לשוב אל ארץ מולדתם.

פרק יג.

הפראים על האי. — אבי ששי.

שתי שנים עברו מיום שהציל רבינזון את ששי מידי הפראים. בכל הזמן הזה לא נראו עוד פראים על האי. בבקר אחד שלח רבינזון את ששי אל חוף הים ועד מהרה שב ששי נבהל ונדחף, וכרגע עבר את הסוללות ואת הגדרים ויקרב אל רבינזון בקול צעקה: „הוי אדני צרה! רעה!" „מה לך, ששי?" שאל רבינזון. — „הוי, — קרא הפרא — שם אחת, שתים, שלש סירה!"

ששי חשב, כי הפראים שבו אל האי לחפשו ולאכלו. אך רבינזון נחם אותו וידבר על לבו ויאמר לו, כי אין להם לפחד מפני הפראים, כי בידיהם יש רובים ואקדחים: „אנחנו נלחם עמהם — אמר רבינזון — אנכי מוכן להקריב את נפשי בעדך, הבטיחני נא גם אתה כי תשמר עלי ותשמע לי לכל אשר אצוך". ששי שם ידו על לבו לאות שבועה ויאמר: אנכי מת (אמות) כאשר אדני אמר (יאמר) לי: מת (מות).

וימהר רבינזון ויכן את נשקו ויקח אתו אבק שרפה וכדורים ככל אשר יכלו שניהם לשאת, ויעלו על ההר לראות את מקום תחנות הפראים, רבינזון הביט במשקפת וירא כי מספרם היה אחד ועשרים איש, ועל ידם שכבו שני אנשים אסורים בחבלים והפראים ישבו על יד יער אחד לא רחוק מההר אשר עליו עמדו רבינזון וששי. וירדו שניהם מההר ויתגנבו דרך היער ויקרבו אל הפראים מאחריהם. וילחש רבינזון לששי כי יעלה לאט על אחד העצים הגבהים לראות משם את אשר הפראים עושים. וששי ידע לטפס על העצים כאחד מבעלי החיים המטפסים, ויעל מהר על העץ וכרגע ירד ויספר לרבינזון כי הפראים יושבים סביב למדורת אש ואוכלים בשר אחד השבויים, ולא רחוק מהם שוכב על הארץ אסיר אחד ועור בשרו לבן. רבינזון קרב עד קצה היער, ויעמד מאחרי עץ אחד ויַרא, והנה סביב למדורה יושבים תשעה עשר איש, ושנים קרבו אל האסיר השוכב על הארץ ויחלו לפתח את אסוריו. רבינזון הכיר בבגדי האיש האסיר ובתנועותיו כי איננו אחד הפראים. ולא יכל להתאפק עוד ויור ברובה אל הפראים היושבים סביב

רבינזון מכונן רובהו ומורה בפראים.

למדורה. וכרגע ירה גם ששי אל העבר ההוא. הפראים נבהלו מאוד לקול רעד היריה ולעמוד העשן ויקומו ממקומם וירוצו אל שפת הים ואך שנים מהם נשארו במקומם, כי הכדורים מחצו את ראשיהם, ושני הפראים

אשר אמרו לפתח את אסורי השבוי הלבן, עזבוהו ויברחו גם הם אל שפת הים.

ורבינזון וששי השליכו את רוביהם הריקים, ויקחו בידיהם רובים מלאים וירוצו אחר הפראים, ויצעקו ויורו מרוביהם. והפראים יראו גם להביט אחריהם וימהרו אל סירותיהם. ששי הוסיף לרדף אחריהם, ורבינזון שב אל האסיר, אשר שכב לארץ באין אונים, וישאלהו מי הוא. האסיר לא ידע את שפת רבינזון ויען בשפה אחרת, ורבינזון ידע מעט גם את השפה הזאת, ויבן כי האסיר הוא ספרדי. ולא הוסיף לדבר אתו וימהר לפתח את אסוריו, ויתן לו לשתות מים מהבקבוק אשר אתו. רבינזון

רבינזון מתיר כבלי השבוי.

האיץ בו לעמד על רגליו ולעזור לרדף אחרי הפראים, אך האיש לא יכל לעמד על רגליו כי צבו מאד מהאסורים, וגם כח לא היה בו, וישב תחתיו. ויעזרהו רבינזון במקומו וירץ אל ששי ויורו יחד אל הפראים. אחדים מהם נפלו מתים, אחדים נפצעו ואף אחרים ישבו בסירות ויחתרו במשוטים ויתרחקו מן החוף.

ששי יעץ לרבינזון לשבת באחת הסירות, אשר עזבו הפראים, ולרדף אחריהם ולכלותם כלם, לבל יעלו עוד פעם על האי. ורבינזון שמע לעצתו ויקפצו אל הסירה והנה שם שוכב אסיר אחד. המסכן חשב כי באו לקחת אותו להרג ויאנח מרה. וימהר רבינזון ויפתח את אסוריו, וששי אמר לו בשפת הפראים כי לא יפחד ולא יירא, כי לא יעשו לו כל רע. האסיר ישב ויחל לדבר בשפתו, הוא אך החל לדבר, וששי התנפל אליו ויתבונן אל פניו. ופתאם החל לצעק ולרקד בשמחה ובבכי גם יחד. רבינזון לא הבין מה זה היה לששי, ויבט אליו בתמהון, אך עד

מהרה פנה ששי אליו ויאמר לו, כי השבוי הזה הוא אביו. וכדברו הוסיף לבכות ולצחק ולרקד מרב שמחה.

גם בעיני רבינזון נראו דמעות, בראותו את שמחת הבן במצאו את אביו ובהצילו אותו ממות נורא.

ובין כה רחקו הפראים מהחוף ויעלמו מעין רבינזון, ולא אמר עוד לרדף אחריהם. ורוח גדולה וחזקה קמה ותרעש את הים וידע רבינזון ויבן כי לא יוכלו הפראים לבוא בים סוער כזה אל ארצם ואבוד יאבדו כלם.

אחרי עבר שעה קרא רבינזון את ששי אליו וישאלהו אם נתן לאביו לאכל.

— „לא — ענה ששי — אני כלב רע, אני אכל לבדי הכל“. ויתן לו רבינזון פרסות לחם מילקוטו ויתנם ששי לאביו. וכרגע עזב את אביו ויברח אל עבר בית רבינזון. רבינזון קרא אחריו, אך הוא לא שמע, וירץ כצבי הלאה, ועד מהרה שב ובידיו כד מים וככרות לחם וצמוקים, וישקה את אביו ויתן לו עוד לחם וצמוקים ואת הנותר הביא לספרדי, ויתן לו לאכל ולשתות ויחפץ הספרדי לקום על רגליו ולא יכל ויקחהו ששי על שכמו וישאהו אל הסירה, אשר ישב בה אביו וידחף את הסירה המימה וימשכה על יד החוף, ויביאה אל המפרץ אשר על יד המערה.

אז אמר רבינזון לששי כי ינוח מעט והוא הכין אלנקה[1]) גדולה, ויתנו עליה את שני השבויים וישאום שניהם עד הגדר. אך להעבירם את הגדר לא יכלו, ויעשו אהל על יד הגדר וישימו בו מקום להאסירים וישכיבום שם.

אחרי כן שלח רבינזון את ששי אל גדרת הצאן ויצוהו לשחט גדי אחד ויבשל מרק עם ארז ויבא אל אהל השבויים ויאכלו שם ארבעתם יחד.

בלילה ישנו במנוחה. למחר צוה רבינזון את ששי לקבר את ההרוגים ואת שרידי עצמות האדם, אשר אכלו הפראים, וששי עשה ככל אשר צוהו אדוניו.

בשוב ששי מעבודתו בא רבינזון בדברים עם אביו על דבר הפראים, וישאלהו אם ישובו עוד הפראים, אשר ברחו בסירות, אל האי הזה או יפחדו לגשת הנה. אבי ששי אמר לו כי כל אלה אשר ברחו בסירות טבעו בודאי בים בעת הסערה, אשר סערה כל הלילה, ואם גם באו בארח פלא עד ארצם, לא ישובו עוד אל האי הזה, כי יפחדו את הרעמים והברקים ועמודי העשן אשר ראו פה, ובלי ספק ספרו לבני עמם כי אחיהם נהרגו בברק ורעם אשר השליכו עליהם שני מלאכים רעים אשר ירדו מן השמים וירדפו אותם.

והספרדי ספר לרבינזון את אשר קרהו ואיך בא

---

[1]) אלנקה — כעין מטה או כסא לשאת בה חולים וכדומה *носилки* טראגבעטט.

הוּא וַחֲבֵרָיו אֶל הָאֲרָצוֹת הָאֵלֶּה. הֵם הָלְכוּ בָּאֳנִיַּת סוֹחֵר גְּדוֹלָה נוֹשֵׂאת סְחוֹרָה רַבָּה לְאַמֶרִיקָה, וּסְעָרָה הִשִּׂיגָתַם עַל יַד אֶרֶץ הַפְּרָאִים וָאֳנִיָּתָם נִשְׁבָּרָה, וְהוּא וַחֲבֵרָיו נִצְּלוּ מִמָּוֶת וַיִּתְיַשְּׁבוּ בְּאֶרֶץ הַפְּרָאִים. וְהַפְּרָאִים בְּנֵי שֵׁבֶט שֵׁשִׁי לֹא נָגְעוּ בוֹ וּבַחֲבֵרָיו לְרָעָה, אַךְ הֵם כֻּלָּם נִכְסָפִים כָּל הַיָּמִים לָשׁוּב לְאֶרֶץ מוֹלַדְתָּם. וְהִנֵּה בָּאוּ פְּרָאִים בְּנֵי שֵׁבֶט אַחֵר וַיִּלָּחֲמוּ עִם הַפְּרָאִים יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ וַיִּקָּחוּהוּ בַּשֶּׁבִי עִם אֲבִי שֵׁשִׁי וְעוֹד פְּרָאִים אֲחֵרִים.

וַתִּגְבַּר הַתְּשׁוּקָה גַּם בְּלֵב רָבִּינְזוֹן לָשׁוּב אֶל אֶרֶץ מוֹלַדְתּוֹ וַיָּחֶל לְבַקֵּשׁ עֵצוֹת אֵיךְ לְהַשִּׂיג אֶת חֶפְצוֹ זֶה, וַיַּחְלֵט לַעֲשׂוֹת סִירָה גְּדוֹלָה וְלָלֶכֶת בָּהּ עַד אֶרֶץ מוֹשַׁב הַפְּרָאִים בְּנֵי שֵׁבֶט שֵׁשִׁי, וְשָׁם יְבַקְּשׁוּ יַחַד, הוּא עִם הַסְּפָרַדִּים הַיּוֹשְׁבִים שָׁם, עֵצָה אֵיךְ לָבוֹא עַד אַחַת הָאֲרָצוֹת אֲשֶׁר שָׁמָּה תָּבֹאנָה אֳנִיּוֹת אֵרֹפִּיּוֹת.

וַיִּגְּשׁוּ אַרְבַּעְתָּם יַחַד אֶל הָעֲבוֹדָה וַיָּחֵלּוּ לַעֲשׂוֹת סִירָה גְּדוֹלָה. וְהַמְּלָאכָה לֹא אָרְכָה עַתָּה הַרְבֵּה, כִּי שְׁלֹשָׁה עוֹזְרִים טוֹבִים הָיוּ לְרָבִּינְזוֹן בַּעֲבוֹדָתוֹ.

פרק יד

הַיָּמִים הָאַחֲרוֹנִים לְשֶׁבֶת רָבִּינְזוֹן עַל הָאִי. — תְּשׁוּבָתוֹ אֶל אַרְצוֹ.

בֵּין כֹּה זָרְעוּ כֻלָּם יַחַד חֶלְקַת אֲדָמָה גְדוֹלָה. אֲבִי שֵׁשִׁי הָיָה עוֹד בָּרִיא וְחָזָק, וְגַם הַסְּפָרַדִּי יָדַע הֵיטֵב לַעֲבֹד, וַיַּעַבְדוּ כֻלָּם בַּחֲרִיצוּת. עָבְרוּ יְרָחִים אֲחָדִים וּמְלֶאכֶת הַסִּירָה כִּמְעַט נִגְמְרָה, וּבֵין כֹּה בָּשַׁל פְּרִי הַשָּׂדֶה וַיִּקְצְרוּ אֶת הַתְּבוּאָה וַיַּאַסְפוּ גַם עֲנָבִים רַבִּים בַּיַּעַר לְיַבְּשָׁם.

וְהִנֵּה פִּתְאֹם בָּאָה לָהֶם עֶזְרָה אֲשֶׁר לֹא קִוּוּ לָהּ.

בְּבֹקֶר אֶחָד וְרָבִּינְזוֹן עוֹד יָשֵׁן שְׁנָתוֹ, וְהִנֵּה שֵׁשִׁי בָּא אֶל בֵּיתוֹ וַיְעוֹרְרֵהוּ בְּקוֹל צְעָקָה: „אֲדֹנִי, הֵם בָּאוּ, הֵם בָּאוּ!"

רָבִּינְזוֹן קָפַץ מִמִּטָּתוֹ וַיִּלְבַּשׁ בְּגָדָיו וַיְמַהֵר אֶל שְׂפַת הַיָּם. הוּא חָשַׁב כִּי הַפְּרָאִים בָּאוּ אֶל הָאִי, וַיִּקַּח אִתּוֹ רוֹבִים וְכַדּוּרִים, אַךְ בְּהַבִּיטוֹ מֵרָחוֹק אֶל הַיָּם רָחַב לִבּוֹ מִשִּׂמְחָה. לְעֵינָיו עָמְדָה אֳנִיָּה גְדוֹלָה עַל עָגְנָהּ וְסִירָה אַחַת מְלֵאָה אֲנָשִׁים הוֹלֶכֶת וְקְרֵבָה אֶל הָאִי, וּבַדֶּגֶל אֲשֶׁר עַל רֹאשׁ הַסִּירָה הִכִּיר כִּי הִיא אַנְגְּלִית.

מָה רַבָּה שִׂמְחַת הָאִישׁ! הִנֵּה בָּאוּ אֵלָיו אֶחָיו בְּנֵי אַרְצוֹ עוֹד מְעַט יְדַבֵּר אִתָּם בִּשְׂפָתוֹ וְגַם יוּכַל לָשׁוּב אִתָּם אֶל מוֹלַדְתּוֹ!

הַסִּירָה קָרְבָה אֶל הַחוֹף וְהוּא רָץ לִקְרָאתָם וַיִּשְׁאַל לָהֶם לְשָׁלוֹם בִּשְׂפָתָם וַיְסַפֵּר לָהֶם כִּי בֶן אַרְצָם הוּא, וּבְמִקְרֶה רָע בָּא אֶל הָאִי הַזֶּה לִפְנֵי שָׁנִים רַבּוֹת. וַיְסַפֵּר לָהֶם בְּקִצְרָה אֶת כָּל אֲשֶׁר עָבַר עָלָיו בְּמַסָּעָיו עַד בּוֹאוֹ אֶל הָאִי הַזֶּה. הֵם בָּאוּ אֶל הָאִי הַשָּׁמֵם הַזֶּה אַךְ לְמַלְאוֹת חָבִיּוֹת אֲחָדוֹת מַיִם מְתוּקִים, וּמַה מְּאֹד הִתְפַּלְּאוּ בְּמָצְאָם שָׁם אִישׁ בֶּן אַרְצָם, הַמְדַבֵּר בִּשְׂפָתָם וּמַרְאֵהוּ בִּבְגָדָיו הַמּוּזָרִים כְּאַחַד הַפְּרָאִים.

רָבִּינְזוֹן קָרָא אוֹתָם אֶל בֵּיתוֹ וַיַּשְׁקֵם חָלָב וַיַּאֲכִילֵם בְּשַׂר צָלִי, וַיְסַפֵּר לָהֶם אֵת כָּל אֲשֶׁר עָבַר עָלָיו עַל הָאִי הַשָּׁמֵם הַזֶּה, וַיַּרְאֵם אֵת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה בְיָדָיו. וְהָאֲנָשִׁים שָׁמְעוּ אֶת דְּבָרָיו וַיִּתְפַּלְּאוּ לְסַבְלָנוּתוֹ הָרַבָּה.

רֹאשׁ הָאֳנִיָּה אָמַר לוֹ כִּי הִנֵּה אֳנִיָּתוֹ לְפָנָיו לָשׁוּב בָּהּ לְאֶרֶץ מוֹלַדְתּוֹ, אַךְ רָבִּינְזוֹן וְהַסְּפָרַדִּי בִּקְשׁוּהוּ כִּי יֵלֵךְ בָּאֳנִיָּתוֹ עַד הָאִי, הַנִּרְאֶה מֵרָחוֹק בְּחוּג הַשָּׁמַיִם, וְיִקַּח מִשָּׁם אֶת יֶתֶר הַסְּפָרַדִּים הַיּוֹשְׁבִים שָׁם בֵּין הַפְּרָאִים, גַּם אֲבִי שֵׁשִׁי בִּקְשָׁהוּ כִּי יִקָּחֵהוּ אִתּוֹ אֶל הָאִי הַזֶּה אֶל אֶחָיו בְּנֵי שִׁבְטוֹ הַיּוֹשְׁבִים שָׁם. אַךְ שֵׁשִׁי לֹא חָפֵץ לַעֲזֹב אֶת אֲדֹנָיו וּלְהִפָּרֵד מִמֶּנּוּ וַיֹּאמֶר כִּי יֵלֵךְ אִתּוֹ אֶל אֲשֶׁר יֵלֵךְ הוּא. רֹאשׁ הָאֳנִיָּה נֵאוֹת לְבַקָּשָׁתָם וַיֹּאמֶר כִּי יִקְרַב גַּם הוּא אֶל הָאִי הַשֵּׁנִי.

אָז מִהֵר רָבִּינְזוֹן וַיִּפְתַּח אֶת גִּדְרַת עֶדְרוֹ, וְאֶת כָּל אֲשֶׁר הָיָה לוֹ אָסַף אֶל מְעָרָתוֹ וַיִּסְתֹּם אֶת פֶּתַח הַמְּעָרָה. „מִי יוֹדֵעַ—חָשַׁב רָבִּינְזוֹן בִּלְבָבוֹ — אוּלַי יִמָּצֵא אַחַד הָאֲנָשִׁים עוֹד חֵפֶץ בְּכָל אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר רָכַשְׁתִּי לִי בְּרֹב עָמָל וִיגִיעָה".

וּלְזֵכֶר יְשִׁיבָתוֹ עַל הָאִי הַזֶּה לָקַח אִתּוֹ אֶת הַשִּׁמְשִׁיָּה וְאֶת הַכּוֹבַע אֲשֶׁר עָשָׂה לוֹ מֵעוֹר וְגַם אֶת הַתֻּכִּי.

וַיֵּשְׁבוּ כֻלָּם בַּסִּירָה לָלֶכֶת אֶל הָאֳנִיָּה. לֵב רָבִּינְזוֹן נִשְׁבַּר בְּקִרְבּוֹ בְּעָזְבוֹ אֶת הָאִי, אֲשֶׁר יָשַׁב עָלָיו זְמַן רַב אֲשֶׁר כָּזֶה, וּכְבָר הִסְכִּין לְחַיָּיו בַּמָּקוֹם הַזֶּה.

הַסִּירָה קָרְבָה עַד הָאֳנִיָּה אֲשֶׁר עַד מְהֵרָה הֵרִימָה אֶת עָגְנָהּ וַתִּפָּרֵשׂ מִפְרָשֶׂיהָ וַתָּשֶׂם פָּנֶיהָ לָלֶכֶת אֶל הָאִי הַשֵּׁנִי הַנִּרְאֶה מֵרָחוֹק עַל חוּג הַשָּׁמַיִם.

עֶשְׂרִים וּשְׁמוֹנֶה שָׁנָה יָשַׁב רָבִּינְזוֹן עַל הָאִי הַזֶּה. הַרְבֵּה מְאֹד נָשָׂא שָׁם, רָעוֹת רַבּוֹת מְצָאוּהוּ שָׁם, אַךְ תַּחַת זֹאת לָמַד בְּשִׁבְתּוֹ עַל הָאִי הַזֶּה גַּם דְּבָרִים רַבִּים נְחוּצִים וּמוֹעִילִים.

תֹּכֶן:

— כן, ידידי — ענה המורה — אין דבר בטבע, אשר אין לו מטרה ותכלית, והאדם בחכמתו יגלה לפעמים את סודות הטבע.

— ואולם, נפלאה ביותר — הוסיף המורה — היא התחבולה שיש לבעלי חיים רבים, להדמות במבנה הגוף ובצבע לדוממים או לבעלי חיים, אשר להם נשק ומגן להגן על נפשם.

על איי מלי יש צפרת נפלאה במינה ו„קלימה" שמה. צבע כנפיה ממעל אדמדם וכחל ומתחת כהה־חום, כצבע עלה נובל. בעת אשר ה„קלימה" מעופפת תזהרנה כנפיה באור השמש ותמשכנה עליהן עין הראה; אבל אך ישוב תשב על ענף עץ, לא תראה עוד מאומה, כי בשבתה תגע הצפרת הזאת באחוריה בענף ונלמה את כנפיה יחד ותסתיר בהן את ראשה ואת חרטומה הקטנים, ואז דומה היא לעלה נובל.

ככה ידמו עוד שרצים אחדים בכשרון נפלא להדמות בגזרתם ובצבעם לענפי צמחים שונים.

בכלל מצינים השרצים, (יען כי הם החלשים מכל ונצרכים לתחבולות מגן יותר מאחרים) בכשרון החקוי עד להפליא.

אחדים ממיני הפרפרים ידמו במראיהם למראה הקלברי [1] אשר יפגשו עמו כפעם בפעם, יען כי שניהם מתפרנסים בלשד אחד של פרחים. יש גם פרפר אחד הדומה ככה לצרעה, עד כי דרוש להסתכל היטב, למען הבדיל ביניהם.

אחד הנחשים הביתים, אשר לא ירע מאומה, דומה מאד לנחש ארסי; ובמקומות אחדים באמריקה ישנם נחשים בלתי מזיקים, הדומים מאד לאחד הנחשים המזיקים מאד, אשר לו צבע עור מיחד, עשוי טבעות טבעות, אדמות, שחורות וצהבות, חליפות אשה אחרי רעותה.

ככה יש גם דג נפלא הנקרא „דג הסחבות", כי מסביב לגוו העקום והנפתל תלויות כסחבות ארכות וקצרות; והדג הזה, הדומה בסחבותיו לעלי הצמחים אשר על קרקע הים, יסתר מאויביו רק בעזרת סגלתו זאת.

עד עתה ספרתי לכם, — הוסיף המורה אחרי דומיה קטנה, איך יצורים רבים ישתמשו בצבע עורם להציל את נפשם מיד רודפיהם. אבל יש גם כאלה, אשר צבע עורם, להפך, יפה ומושך עליו בחזקה את עין הראה. אך מפני שבבשר יצורים כאלה מצמין בטעמו הרע המעורר געל נפש, או מפני שעורם מוציא מתוכו מיץ חריף בוער, לכן קראו חכמי הטבע את החזון הזה בשם „יפי מפחיד", כי בצבעה הבהיר והמבריק כמו תזהיר החיה הזאת את רודפה מגשת אליה ומנסות לטרף אותה, יען כי אם אך יקחה אל פיו, אז יקיאנה בגעל נפש.

[1] מין עוף קטן מאד.

יש גם דירות אחרות בעלי צבע נחמד ונפלא, הנבדל מאד מצבע שאר הדברים המקיפים אותם, עד כי יראו היטב לעיני רודפיהם. אבל כחטף איזו צפור, או צפרדע דירה כזאת אל פיה, תרגיש כרגע געל נפש, והנסיון יורם להתרחק מדירות כאלה.

חוקר הטבע בלט מספר, כי ביערות אשר מסביב לסן־דומינגו יש הרבה צפרדעים ירוקות וחומות וכלן נסתרות מעיני רודפיהן בשבתם על עלים ירוקים או על הארץ, אבל בגבר עליהם רעבונם ועזבו את מקום שבתם תמיד ויצאו לצוד ציד, יהיו כרגע טרף לשני הצפרים והלטאות. לכן ישובו את מעונם רק בלילה; אבל ביום יתחבאו בחורים או בעשב. שם יש גם צפרדע קטנה אדמה ורגליה כחלות והיא מתהלכת באמץ לב ובלי כל פחד, אז הבין בלט, כי הצפרדע הזה לא יאכל.

וכן היה, כי כאשר השליך אותו בלט לפני הברוזים לאכלה, נסוגו ממנו ולא אכלוהו. אחרי כן צלח בידו לאלץ ברוז צעיר לתפש בצפרדע, אבל תחת לבלע אותו השליכהו מפיו הלאה, ויט הצדה וינענע בראשו.

עוד חזון נפלא יש, שראוי לשום לב אליו. בעת אשר חיות טרף הנן תמיד רק בעלות צבע מיחד, רב מאד מספר הצבעים השונים והמשנים אצל חיות הבית. כל הזאבים, למשל, אפורים, כל השועלים צהבים, התואים [1] חומים, תרנגולות הבר, השליו, אני הבר ועוד עופות ישמרו תמיד במדה ידועה את צבע נוצותיהם המיחד, תחת אשר הכלבים, למשל, הם בעלי צבעים שונים ומשנים. כזאת נראה גם אצל הסוסים, הפרות, הכבשים, התרנגולות, האוזים ובני האוז ועוד חיות ועופות ביתים, מדוע הדבר כן? פתרון הדבר הוא, כי לחית פרא טוב ומועיל מאד להשאר תמיד בעלת צבע מיחד ותמידי, למען תצלח בידה להתאים את עצמה אל איזה מקום, אשר משם לא תראה לעין רודפיה. להפך לחיות הבית, המוצאות להן מחסה בבית האדם מפני רודפיהן, אין צרך בצבע משמר, ולכן תשנינה את צבען בלי כל נזק לנפשן, וככל אשר תאריך עת תרבות איזה חיה או צפור, כן ישנה צבעה מהצבע הטבעי.

ויש חיות החסרות כל מגן, אך שכלן יהיה להם למחסה מפני אויב. חיות כאלה נמצאות על שפת הים הרבה מאד. סרטני הים, למשל, תוחבים במהירות נפלאה צמחים שונים על חודי שריוניהם הקטנים, עד כי יהפך מראם למראה שיח חי מתנועע, ותחת השיח הזה ימצא לו הסרטן מקום מסתר. רבים מקפודי הים תוחבים על מחטיהם שברי אבנים קטנות, קונכים [2] רסיסי קורלים, ואז דומים הם במראם למראה גל אבנים קטן, אשר כל חיה לא תתאו לאכלו.

[1] ביפפעל, [2] מושעל.

ותולעת אחת יש, אשר לפני התהפכה לגלם תגלם עלה לשפפרת[1]) ושמה תתחבא ותחיה בלי כל פחד.

יש חיות הרבה, כמו צב־השריון המסגר בשריון של עצם ורק הראש וכפות רגליו יראו החוצה. יצור כזה לא יירא פן יתנפלו עליו פתאם, כי בכל רגע יכל להסתיר בביתו את חלקי גוו הרכים, ואז אך לשוא יתנפל עליו החזק, כי שניו החזקות לא תוכלנה לחדור בעד העצם הקשה. גם יצורים אחרים מכסה מחטים חדות, כמו הקפוד, חזיר־הסמר, השפיפון ועוד כאלה, והמחטים האלה הם להם למגן מפני אויביהם, אשר לא יוכלו להרע להם, כי ידקרו במחטים.

יש גם חיות אשר להן סגלה מיחדה להבריח את אויביהן מפניהן, בהוציאן מתוכם מיץ מעלה באשה נוראה, שכל בריה לא תוכל לעמד לפניו; למשל חית העפוש[2]) אשר מוצאה מאמריקה. המיץ אשר היא מוציאה מתוכה הוא כל כך נורא בצחנתו, עד כי אם יגע בבגד, אי אפשר עוד ללבש אותו, יען כי ריח העפוש לא יפוג במשך ימים רבים, אם גם יכבסו את הבגד פעמים רבות. העפוש חיה מעורר בכה געל נפש, עד כי אפשר לאיש להתעלף מפניו, אם לא ימהר האיש לברח משם בעוד מועד.

הנפלאות בתחבלות אשר ישתמשו בהן יצורים רבים להגן על עצמם הן: מות מדמה ואמץ רוח למראית עין. יצורים כאלה לא ימלטו את נפשם במנוסה, כי להפך ישתמשו בערמת מלחמה. ברגע הסכנה ישתרעו על גבם או על צדם וישכבו כפגרים מתים בלי כל תנועה וזמן רב ויתחפשו למתים. ככה עושה מין נמלים חלשות בנפל עליהן אויב למלחמה. אז תשתרענה על הארץ ותתחפשנה למתות עד עבר הסכנה. קחו נא ילק־קברן[3]) אל ידכם וראיתם, כי השרץ הזה אשר לפני רגע חי ויתנועע, ישכב כרגע בלי כל תנועה. יושיט את שפמו ופשט את רגליו הנקפאות, באחת, נהפך לפגר ממש. אבל התדמו כי מת הוא? לא! הניחו את הערום הזה על הארץ ונטו מעט הצדה, וראיתם כי אחרי שכבו רגעים אחדים במצב כזה, ואחרי ראותו כי עברה הסכנה, יפרש את רגליו הקטנות וימהר להמלט אל איזה חור או אל תחת אבן.

ואתם הלא תוכלו לדמות, כי תרמית כזאת תוכל רק להרע לילק, וכי טוב, טוב היה לו להמלט בעוד מועד על נפשו; אבל באמת לא כן הדבר. כל החיות האוכלות שרצים, עופות, תולעים ועוד יצורים חלשים מהן, תתנפלנה רק אז על טרפן, בראותן כי הוא חי ומתנועע ועומד על נפשו, אבל בנבלה לא תגענה. הראיתם איך החתול משתעשע בעכבר בטרם יאכלהו? הוא מתענג על פחד העכבר ועל יתרונו עליו. אבל נסו נא לשים לפני החתול עכבר מת, וראיתם, כי יסב את ראשו מנגדו, או יקחהו בפיו ויטמנהו לצידה.

הראיתם אפוא, כי הילק לא ישגה במעשהו, אם יתחפש למת וישתרע על גבו, בראותו, כי צפור אורבת לנפשו והולכת היא וקרבה אליו. ובתחבלה הזאת ישתמשו לא רק רמשים ושקצים שונים, כי אם גם חיות אחרות, וביותר הברואים האלה אשר להם שריון ושערות דוקרות, כמו הפרטנים והקפודים, וככה יעשו גם אנשים בפגשם לפתע בדב, יען כי ידעו, כי הדב לא יגע במת, לכן יתנפלו על הארץ ויתחפשו למתים.

ולהפך, יש חיות, אשר להן תחבולה אחרת בעת סכנה. החיות האלה לא תתחפשנה למתות ולא תברחנה מפני אויב, רק תתאמצנה לתת להן מראה גבורה ואמץ לב, למען הראות לאויב כי לא תיראנה מפניו ולמען הפחידו בזאת.

בלי ספק ראיתם את החתול בעת אשר יתנפל עליו כלב או חיה אחרת החזקה ממנו. הוא יוריד את אזניו, יסמר את שערו, ירים את זנבו למעלה ויורה זיקים בעיניו, יפרש את צפרניו, יחרק שניו ומפיו יוציא קול לחישה נורא; ומראהו אז נורא כה עד כי גם אויבים רבים החזקים ממנו יסוגו אחור מפחד בן השחץ הזה. ככה גם יעשו שני כלבים השנואים זה לזה, בטרם יצאו למלחמה ינסו להטיל פחדים איש על אחיו. יגלו את שניהם, יהמו, יעקמו את גביהם, במלה אחת, הם מתאמצים לתת להם פנים אימים ומפחידים; ולרב נוכל לראות, כי ברמיה הזאת מצד שניהם ישקט הריב בין הכלבים השנואים איש לאחיו, יען כי אין אחד מהם עז להתגרות מלחמה באויב נורא כזה.

דרוין מספר, כי קוף אשר התחלחל למראה פחמי מגאל, סמר את שערו, ויחשף את שניו ויעש תנועות שונות כאלו חפץ להראות, כי נכון הוא להלחם מלחמת תנופה עם האיש הזה.

גם יצורים בלי כל מגן, כמו הצפרדע, בראותם כי סכנה מרחפת עליהם להיות לטרף לשני הנחשים, יתנפחו בכל כחם עד שידם מגעת עד כי הנחשים יבואו במבוכה ולא יוכלו לגמר בנפשם לתפש יציר גדול כזה פן יתקע בגרונם.

והדבר המפליא אותנו ביותר הוא, כי יצורים רבים יקריבו חלק מגופם למען הציל את נפשם. אם בא פעם לידכם לרדף אחרי לטאה ולתפשה בקצה זנבה, אז ראיתם בלי ספק, כי הלטאה עזבה בידכם את זנבה המתפתל והיא נסה ונמלטה. אל תדמו כי בתנועה בלתי זהירה שברתם את זנבה. לא! הוא נשבר על פי חפץ הלטאה בעצמה להרגלי התכוצות שריריה, ותחתיו יצמח בקרוב זנב אחר.

[1]) רעהרע. [2]) שטינקטהיער. [3]) קאפער.

נַסּוּ נָא לִתְפֹּשׂ מִבְּלִי הִזָּהֵר אֵיזֶה חַרְגּוֹל [1]) בְּאַחַת מֵרַגְלָיו הָאֲרֻכּוֹת וּרְאִיתֶם, כִּי הָרֶגֶל תִּשָּׁאֵר בְּיֶדְכֶם וְהַחַרְגּוֹל בְּעַצְמוֹ יְקַפֵּץ הָלְאָה עַל רֶגֶל אַחַת. וְהַחַרְגּוֹל לֹא יוּכַל לִשְׂמֹחַ בְּיִתְרוֹן בְּיִתְרוֹן הַלְּטָאָה, וְהָרֶגֶל הַנִּשְׁבָּרָה לוֹ לֹא תָשׁוּב וְתִצְמַח עוֹד פַּעַם, עַד כִּי שֶׁבֶר רֶגֶל הוּא מִצִּדּוֹ מַעֲשֶׂה אֹמֶץ לֵב נִפְלָא, וּמֵהַיּוֹם הַהוּא יִשָּׁאֵר חִגֵּר כָּל יָמָיו. הַסְּגֻלָּה לִשְׁבֹּר אֵבֶר מֵאֲבָרָיו נִרְאָה גַּם אֵצֶל הַסַּרְטָנִים וְהַשְּׂמָמִיּוֹת אֲשֶׁר רַגְלֵיהֶן הַנִּשְׁבָּרוֹת עוֹד תִּתְנוֹעַעְנָה זְמַן רַב אַחֲרֵי הִשָּׁבְרָן.

אֵלֶּה הֵנָּה תַּחְבּוּלוֹת הַמָּגֵן הַנִּפְלָאוֹת, אֲשֶׁר חָנַן בָּהֶן הַיּוֹצֵר אֶת יְצוּרָיו – גָּמַר הַמּוֹרֶה אֶת סִפּוּרוֹ – וְהוֹדוֹת לַתַּחְבּוּלוֹת הָאֵלֶּה לֹא תִהְיֶינָה חַיּוֹת רַבּוֹת לְטֶרֶף לְשׂוֹנְאֵי אוֹיְבֵיהֶן. הַטּוֹבוֹת שֶׁבָּהֵן יוֹצְאוֹת תָּמִיד מִמִּלְחֶמֶת הַחַיִּים וְיָדָן עַל הָעֶלְיוֹנָה.

מ. מ–ץ.

[1]) היישרעקע. кузнечикъ.

בַּסֻּכָּה. (תְּמוּנָה מֵחַיֵּי הַיְּהוּדִים בְּגֶרְמַנְיָה לְפָנִים).

יְדִיעוֹת שׁוֹנוֹת.

נִתּוּחַ לִנְמֵרָה. — בְּבֵבָר אֶחָד בְּעִיר פָּרִיז עָשׂוּ בָּעֵת הָאַחֲרוֹנָה נִתּוּחַ לִנְמֵרָה אַחַת, שֶׁנָּשַׁךְ אוֹתָהּ נָמֵר אֶחָד וַיִּפְצָעֶנָּה פֶּצַע גָּדוֹל בְּכַפָּהּ. בְּעַד הַשְּׁבָכָה אֲשֶׁר לִכְלוּבָהּ הִשְׁלִיכוּ עָלֶיהָ שַׁלְשֶׁלֶת בַּרְזֶל עֲשׂוּיָה עֲנִיבָה וּבְאוֹתוֹ רֶגַע נִפְתְּחָה דֶּלֶת הַכְּלוּב וּשְׁמֹנָה אֲנָשִׁים הִתְנַפְּלוּ עָלֶיהָ וַיַּאַסְרוּהָ. בֵּין שִׁנֶּיהָ הַנּוֹרָאוֹת שָׂמוּ גֶּזֶר עֵץ אֲשֶׁר כִּרְסְמָה אוֹתוֹ כֻּלּוֹ בִּשְׁעַת הַנִּתּוּחַ. הָרוֹפֵא פָּתַח אֶת הַפֶּצַע וַיִּמְצָא כִּי עֶצֶם הָרֶגֶל הֵחֵל לִרְקֹב. אָז חָתַךְ וְהֵסִיר אֶת בְּשַׂר הָרִקָּבוֹן וְגַם גֵּרֵד אֶת חֶלְקֵי הָעֶצֶם שֶׁנִּתְקַלְקְלוּ וְאַחַר כֵּן חָבַשׁ אֶת הַפֶּצַע. הַנִּתּוּחַ הִצְלִיחַ מְאֹד וְהַנְּמֵרָה תָּשׁוּב בְּקָרוֹב לְאֵיתָנָהּ.

אֲנָשִׁים אוֹכְלֵי בְּשַׂר כְּלָבִים. — אֶל הַתַּעֲרוּכָה הַגְּדוֹלָה בְּסֶנְט־לוּאִיס אֲשֶׁר בַּאֲמֶרִיקָה הַצְּפוֹנִית הוּבְאוּ אֲנָשִׁים מִסְפָּר מִשֵּׁבֶט הַפְּרָאִים „אִינוֹרוֹטִים" הַיּוֹשֵׁב עַל „אִיֵּי הַפִּילִיפִּינִים". הַפְּרָאִים הָאֵלֶּה אוֹכְלִים אַךְ בְּשַׂר כְּלָבִים, וְאַךְ בָּאוּ „הָאוֹרְחִים" הָאֵלֶּה לְסֶנְט־לוּאִיס בִּקְשׁוּ מֵרֹאשׁ הַתַּעֲרוּכָה כִּי יִתְּנוּ לָהֶם בְּשַׂר־כֶּלֶב אֲשֶׁר הִסְכִּינוּ אֵלָיו מֵעוֹדָם. רָאשֵׁי הַתַּעֲרוּכָה אָמְרוּ לְמַלֹּאוֹת אֶת חֶפְצָם וְלָתֵת לָהֶם כְּלָבִים אֲחָדִים לְאָכְלָה. אַךְ „חֶבְרַת צַעַר בַּעֲלֵי חַיִּים" הִתְקוֹמְמָה נֶגֶד הַחֵפֶץ הַזֶּה וַיּוֹדִיעוּ גָּלוּי לַכֹּל כִּי יִתְבְּעוּ לַדִּין אֶת כָּל אֵלֶּה אֲשֶׁר יַהַרְגוּ כֶּלֶב בִּשְׁבִיל הָאוֹרְחִים הָאֵלֶּה. אִם אֵינָם יְכוֹלִים לֶאֱכֹל שׁוּם דָּבָר מִלְּבַד בְּשַׂר כֶּלֶב הָיָה עֲלֵיהֶם לְהָבִיא עִמָּהֶם כְּלָבִים מֵאַרְצָם, אֲבָל בְּכַלְבֵי אֲמֶרִיקָה אֵין לִנְגֹּעַ, כִּי הֵם נִמְצָאִים תַּחַת חָסוּת הַחֶבְרָה.

הַחֲתוּלִים בְּפָּרְט־אַרְטוּר. — אִשָּׁה אַחַת שֶׁבָּאָה מִפָּרְט־אַרְטוּר מְסַפֶּרֶת בְּעִתּוֹן גֶּרְמָנִי אֶחָד עַל דְּבַר הָרוֹשֶׁם הַמְשֻׁנֶּה שֶׁעָשְׂתָה יְרִיַּת הַתּוֹתָחִים שֶׁל הַצִּי הַיַּפּוֹנִי עַל הַחֲתוּלִים שֶׁבְּפָּרְט־אַרְטוּר. חַלּוֹן מְעוֹנָהּ שֶׁל הָאִשָּׁה הַהִיא הָיָה פָּתוּחַ לְגַג אֶחָד שֶׁשָּׁם הָיוּ נֶאֱסָפִים תָּמִיד חֲתוּלִים מִן הַבָּתִּים שֶׁמִּסָּבִיב, וּבְעַד הַחַלּוֹן הַזֶּה יָכְלָה לְהִתְבּוֹנֵן אֶל הָרוֹשֶׁם הַמְשֻׁנֶּה שֶׁעָשְׂתָה עֲלֵיהֶם הַיְרִיָּה הַחֲזָקָה שֶׁל הַתּוֹתָחִים: כַּאֲשֶׁר הֵחֵלָּה הַיְרִיָּה הָיוּ נֶאֱסָפִים כְּרֶגַע כָּל הַחֲתוּלִים עַל הַגַּג. אַחֲרֵי כָל יְרִיַּת הַתּוֹתָח הָיוּ הַחֲתוּלִים קוֹפְצִים לְמָעְלָה; נִכָּר הָיָה כִּי הֵם אֵינָם נִבְהָלִים כָּל כָּךְ רַק כּוֹעֲסִים גָּדוֹל וְכַאֲשֶׁר הִתְעוֹפֵף הָרִמּוֹן בִּשְׁרִיקָה בְּתוֹךְ הָאֲוִיר תָּחֵל תָּמִיד מִלְחָמָה חֲזָקָה בֵּין הַחֲתוּלִים.

בְּקוֹלוֹת אֲיֻמִּים הָיוּ מִתְנַפְּלִים זֶה עַל זֶה כִּנְמֵרִים קְטַנִּים וְנָשְׁכוּ זֶה אֶת זֶה וְשָׂרְטוּ זֶה אֶת זֶה, עַד אֲשֶׁר נִשְׁאֲרוּ כֻלָּם בְּלִי כֹחַ וְאָז נִפְרְדוּ וְהָלְכוּ לָהֶם. נִכָּר שֶׁכָּל חָתוּל חָשַׁב שֶׁחֲבֵרוֹ הוּא הַגּוֹרֵם בְּיְרִיָּה הַחֲזָקָה הַזֹּאת וְהוּא הַחַיָּב בְּכָל הַמְּהוּמָה הַזֹּאת.

מכתבים.

לאחינו קוראי ה„עולם קטן“!

יום מר ואיום היה לנו היום, אשר בו הגיעה לאזנינו השמועה ע"ד מות נשיאנו ד"ר הרצל. כאשר התאספנו אל בית הספר תאר לנו המורה את ערך האסון הגדול, ואנחנו כלנו היינו כנרדמים. ובזה הרגע קבלנו על עצמנו לרשום את שמו החביב בספר הזהב. ויען כי אין ידנו משגת לאסוף סכום גדול כזה, לכן אנחנו מציעים לפניכם, אחינו הקטנים, להשתתף עמנו בדבר הגדול הזה. ולתכלית זאת אספנו רובל וחצי אשר אנחנו שולחים בזה אל מערכת „עולם קטן“. ובעד זה ינחם ה' אותנו ואת כל אבלי ציון וירושלים.

תלמידי בית הספר העברי המתוקן בקיידאק פ. יקטרינסלב.

חיים קירצר	יצחק פורמן
רפאל אידינזון	אריה ברקינבליט
משה בנון	שלמה פנרוב
זאב הינדין	זכריהו ברודסקי
משה ולטקין	מאיר מסיוב
זאב פורמן	אהרן וילנר
יוסף קאלדני	חיים חטימסקי.

לאחי הקטנים והנחמדים, שלום!

בחרף העבר התחלתי לדבר עברית. עד אז לא ידעתי לדבר עברית כלל, אבל עתה אני מדבר תמיד עברית. גם בחוץ אני מדבר עם חברי הטובים רק עברית. גם את תולדות עמנו אלמד בענג ונחת. בתנ"ך עומד אני „מלכים“ א'. פעמים בשבוע לומר אני שירים על פה מספר „הזמיר“ ומאד אני אוהב אותם. מורי היקרים ספרו לנו כי מנהיג ישראל הדקטור הרצל מת ואחר כן קראתי זאת גם בעתוננו ה„עולם קטן“. ביום הששי פרשת ראה הספיד מורנו היקר מר יחיאל שול לפני כל התלמידים את הד"ר הרצל וכל הנערים בכו בכי מר וגם אני בתוכם. בסוף ההספד אמר לנו מורנו, כי על כל התלמידים האוהבים את עמם לכתוב בספר הזהב את שמו האהוב ואת שם ילדיו: שמעון, פרומה ותרצה. לטובת הצעת מורנו לכתב את גבורנו הלאומי הד"ר הרצל בספר הזהב אני שולח חמש אגורות.

אחיכם הקטן
יעקב בן חיים דוד זלינמן.
בן שמונה שנים.

המו"ל: הוצאת „תושיה“ בורשה.
העורכים: א. ל. בן־אביגדור וש. ל. גרדון.
כתבת ה„עולם הקטן“, „הפדגוג“, ו„הנעורים“:
Издательство „Тушія“, Отдѣленіе „Оламъ Катанъ“, Варшава.
Verlag „Tuschijah“, Abtheilung „Olam Katan“, Warschau.

ה„עולם קטן" לשנת תרס"ה,

שנה רביעית.

הורים ומורים! הנה מלאו שלש שנים ל„עולם קטן" העתון היחיד והמיוחד לילדים העברים. במשך העת הזאת השתדלנו בכל יכלתנו ולא חשכנו עמל ויגיעה גם פזרנו סכומי כסף גדולים להיטיבו, לפארו ולשכללו בתכנו, בסגנונו ובמראהו החיצוני, למען אשר יתאים לתעודתו: להיות למזון רוחני טוב ומועיל ועם זה נעים קל ונוח לעכול לקוראיו הקטנים. אמנם לא בלי ענג ראינו כי עמלנו לא היה לשוא, כי אמנם רצה קהלנו הקטן את פעלינו וה„עולם קטן" נתחבב על קוראיו במדה מרובה עד היותו להם לצרך הכרחי ויום קבלת ה„עולם קטן" למנוייו ממש יום טוב הוא להם.

ואולם אם עלה בידינו במדה ידיעה לשפר את עתוננו ולהכשירו לנפש קוראיו הרכים לא יכלנו עד כה לסדר את משלח ה„עולם קטן" באופן שיקבלוהו הקוראים בזמנו. ומכירים אנו היטב בקלקלה זו הפועלת לרעה על העתון וקוראיו יחד. אלא שרחוק המקום שבין המערכת למקום ההדפסה וכל המעצורים והמפריעים השונים התלויים בו הכבידו מאד להמציא את גליונות ה„עולם קטן" לקוראיו מדי שבוע בשבוע באותה הדיקנות הדרושה ורצויה לעתון, דבר שגרם לנו רבוי הוצאות והפסד מבלי הביא את התועלת הדרושה לקוראיו. ובכדי להסיר את הקלקלה הזאת החלטנו לעשות שנוי בהוצאות ה„עולם קטן", והיא כי תחת שיצא עד כה מדי שבוע בשבוע, יצא משנת התרס"ה פעמים בחדש **בתבנית גליון כפול** באופן שחמר הקריאה שבו לא ימעט מאשר עד כה, ולעומת זאת יכול נוכל מעתה להוציא כל גליון וגליון בעתו ובדויק הדרוש, ולהמציאו לקוראינו בזמן קבוע בלי כל עכוב ומפריע.

אך דבר שאין צריך לאמר הוא, כי רחוקים אנו מהסתפק בתקון החיצוני הזה, כי עוד הוסיף נוסיף לשכלל את ה„עולם קטן", בתתנו בו ספורים מלבבים, אגדות מלאות יופי וחן ושירים נעימים, שכאלה כן גם אלה יהיו מצוינים גם בסגנונם הקל והחי ובשפתם הנעימה והטבעית, שפת הדבור העברי הצח. ואולם למען אשר נוכל להוציא את חפצנו זה לפעולות בעזרת טובי הסופרים העברים שהיו בעוזרינו עד עתה, דרוש שגם אתם, הורים ומורים עברים, תהיו לנו לעזר בדבר הזה שבו תלוי חנוך בנינו הקטנים ברוח עמנו ודעת שפתנו — בהרבותכם מספר הקוראים והמנויים של ה„עולם קטן", בהשתדלכם להפנות אלינו את כל קהלנו העברי הקטן שבעדו אנו עמלים, כי ברבות מספר קוראיו ומנוייו יותר ויותר תחזקנה ידינו ותגדל יכלתנו לעשות את העתון העברי היחיד לילדי ישראל למה שהוא צריך ויכול להיות. אבל עד עתה — למה נכחד את האמת המרה תחת לשוננו? — עד עתה אחרי שלש שנות עבודה רבה ואחרי שיצר לו ככר ה„עולם קטן" קהל קוראים לא קטן— עד עתה עודנו מוכרחים להקריב קרבנות לא קטנים, בהפסידנו בכל שנה ושנה סכומי כסף גדולים, כדי שיוכל העתון להתקיים, בתקוחתנו החזקה כי סוף סוף יפרץ לו דרך אל הדור העברי הצעיר, כי סוף סוף יכירו ההורים והמורים העברים את כל הטוב הצפון לחנוך הדור הצעיר בעתון עברי מיוחד להם, וחושבים אנו כי כבר הגיעה העת לזאת.

יעשו נא ההורים והמורים את חובתם המה, ואנחנו נקדיש את כל כחותינו לשכלל את ה„עולם קטן" עד אשר יהיה למקור טוב ותועלת לבנינו ולמען אשר ממנו ישאבו דעת שפתנו ורגשי קדש לכל הקדוש והיקר לעמנו.

מחיר ה„עולם קטן" לשנה 4 רו"כ, להצי שנה 2 רו"כ, ולרבע שנה 1 רו"כ.

„הנעורים" לשנת תרס"ה, שנה שניה.

חושבים אנו ליתר לבאר בזה את ערכו החנוכי של העתון הזה וכל הטוב והתועלת הצפונים בו לקוראיו הצעירים, שאינם יכולים עוד להסתפק בספורים, האגדות והשירים שב„עולם קטן", כי ידיעתם בשפה והתפתחותם דורשת קריאה יותר רצינית, יותר עמוקה, ונפשם הבריאה יותר נצרכת למזון יותר מבריא המה ימצאי חפצם ב„הנעורים" המכיל בקרבו „שירים, ספורים מחיי בני הנעורים העברים בבית ובבית הספר, תולדות גדולי ישראל, סופריו וחכמיו, ספורים מחיי העמים, תולדות הארצות וידיעות שונות מענינות ומועילות מאד.

מפני ההכנות הרבות הדרושות לכל מפעל חדש והמעצורים השונים הנפגשים בדרך הוצאתו, לא יכולנו להוציא במשך השנה הראשונה יותר מתשע חוברות (החוברת ח"ט נגמרת עתה בדפים ותשלח בקרוב להמנויים) ואולם בשנה הבאה נקוה להוציא מספר החוברות במלואן.

ואולם כדי למלא רצון רבים מקוראינו הדורשים חמר קריאה חדש לזמנים יותר תכופים, מצאנו לטוב לעשות שנוי גם בהוצאת ה„נעורים", והוא כי תחת שיצא עד עתה בתור ירחון, חוברת אחת בחדש, נוציא מעתה שתי חוברות בחדש והיה לקוראי ה„נעורים" חמר קריאה חדש ורענן פעמים בחדש.

השנוי הזה ידרש, כמובן, הוצאות יתרות, אך אנחנו לא נשיב אחור מפני כל ההוצאות להיטיב את העתון ולהשביע את קוראיו רצון.

מלבד זה נשתדל להיטיב יותר ויותר את החמר הספרותי של ה„נעורים" שיהיה נעים ומענין ומועיל גם יחד.

מחיר ה„נעורים" לשנה 4 רו"כ, לחצי שנה 2 רו"כ ולרבע שנה 1 רו"כ.

☞ החותמים על ה„עולם קטן" ו„הנעורים" ביחד המחיר לשנה 7 רו"כ, לחצי שנה 3,50 רו"כ, ולרבע שנה 1,75 ה"כ. ☜

החותמים על ה„עולם קטן" ו„הנעורים" לשנה שלמה ומשלמים את מחיר החתימה בפעם אחת מראש יקבלו את שני העתונים ביחד בהנחה גדולה והיא **במחיר רובל.**

דברים אחדים ע"ד ה„פדגוג"

בדאבון לב הננו מודיעים בזה לקוראינו, כי מפני סבה שאינה תלויה במערכת, אלא במורים העברים נאנסנו להפסיק לפי שעה את הוצאת ה„פדגוג".

קוה קוינו כי המורים העברים הדואגים להטבת החנוך העברי והאנשי של ילדינו ידעו להוקיר את המרכז הספרותי שיסדנו להם ונאספו כלם סביבו ותמכו בו בחמר ובכרוה. והנה בא הנסיון המר וטפח על פנינו. הנסיון המעציב הזה הורנו, כי מורינו העברים לא הגיעו עדיין למדרגה כזו. —

ה„פדגוג" פסק לעת עתה לצאת מחסר מנויים.

מראשית שנת הלמודים הזאת יפתח ברשה ברשיון הממשלה

חדר מתקן חדש לנערים:

„שפה חיה"

על ידי **ש. ל. גרדון** (עורך ה„עולם קטן", „הנעורים" ו„הפדגוג").

מטרת בית־הספר הזה להחיות את השפה העברית בפי הילדים העברים, על ידי דרכי ההוראה היותר טובים, בסדר מדיק ובהדרגה מסימת, למען תהיה שפתנו בפיהם לשפה חיה באמת; לחבב על הילדים את כל קניני עמנו, להשריש בלבבם הרך רגשות קדש לקדשינו, להקנותם דעת דברי ימינו; לפתח בקרבם כל רגש אנושי טוב ולחנכם לאנשים עברים במובן היותר טוב ושלם.

שיטת הלמודים בבית־הספר הזה היא השיטה הטבעית והשפה השוררת בו — השפה העברית.

מלבד הלמודים העברים יורה בבית־הספר פדגוג אמן גם תורת השפה הרוסית.

מיסד בית־הספר מקוה, כי עבודתו בספרות הפדגוגית והנסיון בהוראה, שקנה לו במשך שנים רבות, וביחוד בשלש שנות עבודתו בתור מורה ראשי בבית־הספר לנערים ביפו, יערבוהו לטוב לפני ההורים, הדואגים להנוך בניהם ברוח ישראל ושפתו, כי ימלא בית הספר העברי הזה את תעודתו.

בית־הספר יהיה **במעון גדול ומהדר** ברחוב קפיצסקה מספר 7 מעון 6.

לעת עתה, עד שיגמר שכלול המעון של בית הספר, מתקבלים תלמידים במעונו הפרטי של מיסד בית הספר — מילא 28 מעון 3.

Herausgeber u. Eigenthümer: Verlag „Tuschijah". Verantwortlicher Redacteur S. M. Laser. Druck von Josef Fischer in Krakau.